

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ

จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความสนใจ โดยทั่วไปนั้น ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้มากมาย เช่น ความสนใจ เป็นสิ่งที่แสดงถึง ความชอบ ความใส่ใจ การนึกถึงหรือกระทำด้วยความเต็มใจ ความสนใจที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตและการเจริญเติบโตของร่างกาย ความสนใจ เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ ความสนใจ เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงอิทธิพลของแรงจูงใจที่ผลักดันพฤติกรรมในการทำงาน เป็นสิ่งกำหนดพลังและทิศทางของพฤติกรรม เป็นสิ่งที่แยกกลุ่มอาชีพออกจากกัน เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงบุคลิกภาพ เหล่านี้เป็นต้น

มีผู้ให้ความหมายของความสนใจ บางส่วนให้ความหมายในแง่ของความใส่ใจ และแรงจูงใจ

สตรอง (Strong cited by Crites 1973 : 29) ได้กล่าวถึงความสนใจว่า จะมีการแสดงออกมาเมื่อบุคคลมีความนึกคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าชอบในสิ่งใดจะพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้น ถ้าไม่ชอบก็ปรารถนาที่จะออกจากสิ่งนั้น นอกจากนั้น (Strong cited by Pietrofesa & Splete 1975 : 52) ความสนใจยังเป็นตัวแทนของอิทธิพลของแรงจูงใจ เป็นตัวกำหนดพลังและกำหนดทิศทางของพฤติกรรม

โร (Roe 1964 : 85) ได้ให้ความหมายของความสนใจในแง่ของความใส่ใจ โดยเห็นว่า ความสนใจ เป็นสิ่งที่บุคคลชอบ ให้ความใส่ใจ สังเกต นึกถึง หรือกระทำด้วยความพอใจ และสนุกสนานเพลิดเพลิน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2518) ได้กล่าวถึงความสนใจในแง่ของแรงจูงใจ โดยให้ความหมายว่า ความสนใจ เป็นแรงจูงใจภายในที่เกิดจากแรงกระตุ้นอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งจะมีอิทธิพลในการเป็นแรงผลักดันให้บุคคลได้แสดงพฤติกรรม ทำให้มีความต้องการที่จะปรับปรุงตนเองซึ่งจะมีผลต่อการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิต ไปตามวิถีทางที่ถูกต้องและทำให้เกิดความพึงพอใจในผลสำเร็จของตนเอง

วัชรีย์ ทรัพย์มี (2523 : 15, 56) ได้กล่าวถึงความสนใจ ทั้งในแง่ของความใส่ใจ และแรงจูงใจว่า ความสนใจ เป็นความรู้สึกรอคอย อยากรู้ อยากเห็น อยากกระทำการที่ตนสนใจนั้น ความสนใจ เป็นองค์ประกอบ สำคัญทำให้เกิดแรงจูงใจ ในการเรียนหรือการทำงาน

ส่วน สุนทรีย์ โคมินและสนธิ สมัครการ (2522 : 33) ได้กล่าวถึงความสนใจทั้งในแง่ของค่านิยม และการปรับตัว โดยกล่าวว่าความสนใจ เป็นเพียงการแสดงออกแ่งมุมหนึ่งของอีกหลาย ๆ แ่งมุมของค่านิยม ความสนใจมีส่วนประกอบบางประการที่ค่านิยมมี ความสนใจอาจจะ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกของความต้องการอันอาจจะนำมาซึ่งการกระทำ การประเมินและเปรียบเทียบตนเองและผู้อื่น และความสนใจอาจทำหน้าที่ในการปรับตัว ป้องกันตัว ใฝ่หาความรู้และการแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์ เป็นต้น

นอกจากนั้น แกร์สัน (Garrison 1956 : 130-132) ได้ให้ความหมายของความสนใจในแง่ของการเรียนรู้ โดยกล่าวว่า ความสนใจ เป็นสิ่งที่เกิดได้จากการเรียนรู้ และมีพัฒนาการขึ้นตามประสบการณ์ของชีวิตและความเจริญเติบโตของร่างกาย

เกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ มีงานวิจัยเป็นจำนวนมากให้ข้อสรุปได้ว่า ความสนใจในอาชีพเป็นตัวแปรที่สำคัญในพัฒนาการทางอาชีพของบุคคล

ได้มีผู้ศึกษาเปรียบเทียบถึงความสำคัญของความสนใจและตัวแปรทางจิตวิทยาอื่น ๆ เช่น ความสามารถ ลักษณะทางบุคลิกภาพ เป็นต้น ต่อการเลือกอาชีพและการเลือกแผนการเรียน ผลการศึกษาพบว่า ความสนใจในอาชีพ เป็นสิ่งที่บุคคลให้ความใส่ใจอย่างสูงในการที่จะเลือกอาชีพหรือเลือกแผนการเรียน (Berdie 1955; Holland & Nichols 1964; Pierson 1962; Sharf 1970 cited by Barak 1981 : 3) นอกจากนี้ได้มีงานวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนสมมุติฐานที่ว่าความสนใจมีอิทธิพลสำคัญในการเลือกแผนการเรียนในโรงเรียน (Morrow 1971) และต่อการเลือกอาชีพ (Barak & Meir 1974; Strong 1955) ในทางตรงกันข้ามหากขาดความสนใจจะเป็นเหตุให้ไม่อาจจะตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพได้ (Osipow, Carmey & Barak 1976 Cited by Barak 1981 : 2)

ความสนใจในอาชีพ เป็นเครื่องชี้บอกถึงการเข้าไปสู่สายงาน ทำให้มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ มีการเปลี่ยนแปลงงานน้อย และมีความคงที่ในความสนใจและในงานนั้น ๆ อย่างสูง (Osipow 1973 : 308) จะเห็นได้ว่าความสนใจในอาชีพเป็นตัวแปรที่

มีความสำคัญในพัฒนาการทางอาชีพและมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกอาชีพ ความพึงพอใจในอาชีพ และความมั่นคงถาวรในงานอาชีพ (Tolbert 1974 : 88-89)

ไครส์ (Crites 1969 a cited by Barak 1981 : 2-9) ได้ประมวลความหมายของความสนใจจากทฤษฎีของความสนใจและพัฒนาการของความสนใจ ซึ่งส่วนใหญ่ได้พัฒนาขึ้นใน ค.ศ. 1930, 1940 และ 1950 เป็นต้นมา และสรุปได้เป็น 6 แนวคิดด้วยกันดังต่อไปนี้

1. ความสนใจเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ (Fryer 1931; Strong 1943; Super 1953; Krumboltz & Baker 1973; Mitchell, Jones & Krumboltz 1974)
2. ความสนใจเป็นการแสดงออกของวิถีทางในด้านการปรับตัว (Carter, 1940)
3. ความสนใจเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ (Berdie 1944; Darley 1941; 1960; Darley & Hagenah 1955; Holland 1959)
4. ความสนใจเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งของอัตมโนทัศน์ (Bordin 1943; Carter 1940; Super 1949, 1954)
5. ความสนใจเป็นแรงจูงใจ (Darley & Hagenah 1955; Strong 1955)
6. ความสนใจเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดด้วยปัจจัยหลายประการ (Carter 1940; Roe 1957; Super & Crites 1962)

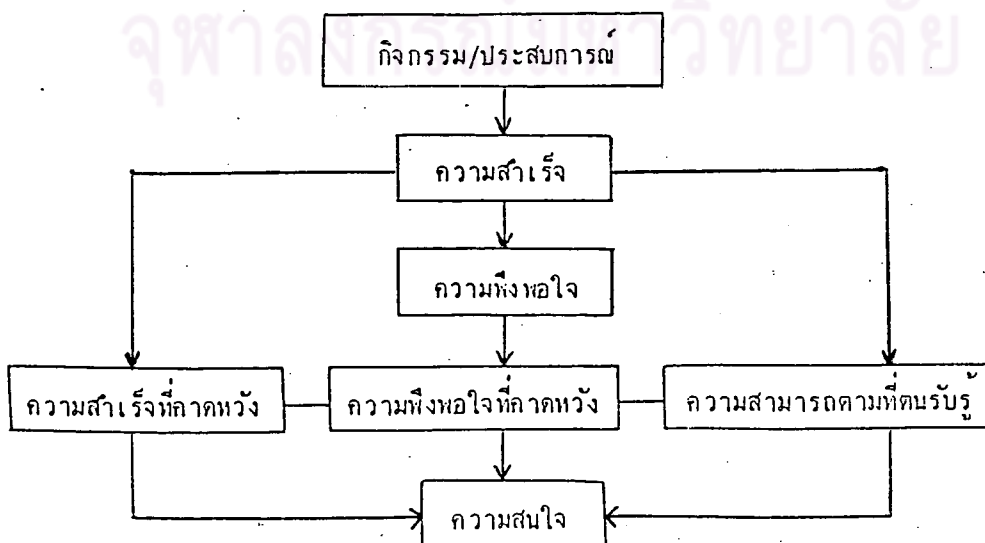
ในระยะต่อมา ได้มีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของความสนใจในอาชีพอย่างกว้างขวาง มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในอาชีพและความสามารถ (Strong 1943, 1955; Tyler, 1951; Lee & Thorpe 1956; Kelso, Holland and Gottfredson 1977; Wesley Corey and Stewart 1950; Crites 1969a; McCall and Moore 1965) ความสนใจในอาชีพและความสำเร็จในงาน (Darley & Hagenah 1955; Strong 1943; Kelley and Fiske 1951; Campbell 1971; Super & Crites 1962; Guion 1965; Ghiselli 1966; Osipow & Scheid 1971; Osipow 1972,) ความสนใจในอาชีพและความพึงพอใจในอาชีพ (Dolliver, Irvin & Bigley 1972; Schlezer 1966; Barak & Meir 1974; Crites

1969b; Cronbach 1970; Holland 1973; Meir & Barak 1974)

จากผลงานวิจัยข้างต้น บาราค (Barak 1981 : 10-11) ได้เสนอโครงสร้างของพัฒนาการความสนใจขั้นใหม่ โดยสรุปพัฒนาการของความสนใจเป็นขั้นพัฒนาการ ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการที่สำคัญ 4 ขั้น คือ

1. กิจกรรมและประสบการณ์ที่ต่างกัน เริ่มจากบุคคลได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน
2. ความสำเร็จและความพึงพอใจที่ได้รับ จากประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้พบความสำเร็จและความพึงพอใจในระดับต่าง ๆ กัน
3. กระบวนการความคิดภายใน ประกอบด้วย ความสามารถตามที่ตนรับรู้ ความสำเร็จที่คาดหวังและความพึงพอใจที่คาดหวัง จากความสำเร็จที่ได้รับทำให้บุคคลประเมินความสามารถของตน รับรู้ความสามารถของตนและคาดหวังความสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกัน ความสำเร็จที่ได้รับที่แตกต่างกันนำไปสู่ความพึงพอใจ ช่วยให้บุคคลคาดหวังความพึงพอใจที่จะได้รับในกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกัน องค์ประกอบทั้งสามประการนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การพัฒนาความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกัน
4. การเกิดความสนใจจากกระบวนการความคิดภายในที่เกิดขึ้นดังกล่าว ก่อให้เกิดความสนใจในสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

โครงสร้างของพัฒนาการความสนใจของบาราค

แนวคิดใหม่นี้สอดคล้องกับ วรูม และ ซูเปอร์ (Vroom 1964 ; Super et.al 1963 cited by Barak 1981 : 11) ในเรื่องที่ว่าประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลนำไปสู่ความสนใจและแรงจูงใจในอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ซูเปอร์ได้เน้นถึงกระบวนการความคิดภายใน ได้แก่ อັตมโนทัศน์ (Self concept) ที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางอาชีพของบุคคล

จากความสำคัญและแนวคิดของความสนใจดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้ทำการศึกษาและสร้างเครื่องมือวัดความสนใจในอาชีพไว้หลายท่าน

ความหมายของความสนใจในอาชีพตามวิธีการประเมิน

ซูเปอร์ (Super, cited by Super & Crites 1968 : 378-380) ได้กล่าวถึงความหมายของความสนใจตามวิธีการไขข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจไว้ 4 ข้อดังนี้

1. ความสนใจที่แสดงออกทางภาษา (Expressed Interest)

เป็นความสนใจในอาชีพที่แสดงออกทางภาษา โดยการพูดหรือการเขียนถึงการชอบหรือไม่ชอบในกิจกรรม การงานหรืออาชีพ ซึ่งความสนใจแบบนี้เรียกว่า "ความสนใจเฉพาะ" (Fryer 1931) ตัวอย่างเช่น บุคคลพูดว่าเขาชอบมา ชอบตกปลา หรือเขาสนใจในการเป็นวิศวกร เป็นต้น (Miller 1971 : 281) จากการศึกษาพบว่าความสนใจของเด็กและวัยรุ่นตอนต้นนั้นไม่คงที่ จึงไม่ใช่อะไรที่เป็นประโยชน์ต่อการคาดคะเนมากนัก ส่วนความสนใจในวัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่สามารถให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการคาดคะเนได้มากกว่า เพราะมีความคงที่มากกว่า

ความสนใจในอาชีพที่แสดงออกทางภาษานี้จะมีการเปลี่ยนแปลงแปรผันไปตามวุฒิภาวะของแต่ละบุคคลและนอกจากนี้มีการศึกษาพบว่า คำถามเกี่ยวกับความชอบในอาชีพนั้นจะทำให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของบุคคลนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น ความเชื่อถือได้ของความสนใจที่แสดงออกทางภาษานี้จึงขึ้นอยู่กับลักษณะของคำถามของผู้ถามอีกด้วย (Gilger 1942; Lurie 1942; Trow 1942 and Hamburger 1958 cited by Super & Crites 1968 : 378) และความสนใจในอาชีพที่แสดงออกทางภาษานี้มีความสัมพันธ์อย่างปานกลางค่อนข้างสูงกับความสนใจในอาชีพที่ได้จากแบบสำรวจ (Inventoried Interest) (Super 1975 : 221)

2. ความสนใจที่ปรากฏอย่างชัดเจน (Manifest Interest)

เป็นความสนใจในอาชีพที่ได้ประเมินจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืออาชีพ ซึ่งการศึกษาถึงความสนใจที่ได้แสดงออกในลักษณะนี้ เพื่อให้ทราบถึงความสนใจที่มีอยู่เดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะการที่มีความสนใจในสิ่งใดเป็นตัวชี้ให้เห็นว่ามีชบวนการและกิจกรรมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย (Kitson 1925, CH.8 cited by Super & Crites 1968 : 378) ตัวอย่างเช่น นักเรียนที่เข้าร่วมในกิจกรรมของชุมนุมศิลปการละคร นั้นแสดงว่ามีความสนใจในศิลปะหรือวรรณคดี แต่อาจจะเป็นไปได้ว่าความสนใจที่ปรากฏชัดเจนนี้อาจไม่ใช่ความสนใจที่แท้จริงที่มีอยู่แต่เดิม แต่อาจเป็นความสนใจที่เกิดขึ้นพร้อมกัน หรือตามมาภายหลังอันเป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมมากกว่าตัวกิจกรรมเอง กล่าวคือ นักเรียนที่แสดงละครนั้น อาจไปรวมกิจกรรมการละครเพื่อแสวงหาเพื่อนมากกว่าที่จะสนใจทางศิลปะหรือวรรณกรรม ทำให้เกิดความหมายที่แตกต่างออกไป นอกจากนั้น การแสดงออกเช่นนี้อาจถูกจำกัดโดยสภาพสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ความสนใจที่ได้จากการสำรวจ กับความสนใจที่ปรากฏอย่างชัดเจนนี้อาจไม่มีความเกี่ยวข้องกันเลย ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น สำหรับความสนใจที่ปรากฏอย่างชัดเจนของวัยรุ่นนี้ จะมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความสนใจที่ได้จากการสำรวจความชอบในอาชีพ หรือการเข้าไปสู่อชีพนั้น ๆ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริง พบว่า การมีความสนใจที่ปรากฏอย่างชัดเจนแสดงออกเป็นระยะเวลาาน เช่น การที่เด็กชายมีงานอดิเรกในการสร้างทางรถไฟ จนกระทั่งถึงวัยที่ เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเด็กหญิงที่สนใจศึกษานิสัยของนก จนกระทั่งถึงช่วงวัยรุ่น การที่มีงานอดิเรกซึ่งมีติดต่อกันเป็นเวลานาน จะมีความสัมพันธ์กับความสนใจที่ได้จากการสำรวจ (Super 1940 cited by Super 1957 : 222) และการเข้าไปสู่อชีพนั้น ๆ (Dyer 1939 : 23, 280-288 cited by Super 1957 : 222) นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่แต่ละพิจารณาที่ตัวงานอดิเรกหรือกิจกรรมเฉพาะ แต่จะพิจารณาไปถึงประเภทของกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย (Super 1957 : 222)

3. ความสนใจที่ได้จากการใช้แบบสอบ (Tested Interest)

เป็นความสนใจในอาชีพที่ได้จากการทดสอบด้วยวิธีที่เป็นปรนัย (Objective) ซึ่งมีความแตกต่างไปจากแบบสำรวจ ที่เป็นการประเมินตนเองโดยวิธีอัตนัย (Subjective) นอกจากนั้นความสนใจที่ได้จากการทดสอบนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า เมื่อบุคคลมีความสนใจในอาชีพใดแล้วบุคคลมักจะค้นคว้าหาความรู้ ศึกษาเพิ่มเติมถึงกิจกรรมในอาชีพนั้น ๆ มากกว่าคนอื่นที่ไม่

มีความสนใจในอาชีพนั้น

4. ความสนใจที่ได้จากการใช้แบบสำรวจ (Inventoried Interest)

เป็นความสนใจในอาชีพที่ได้จากการประเมินด้วยวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการจัด
ความสำคัญ ในความชอบกิจกรรมหรืองานอาชีพ ตลอดจนการแสดงออกถึงความชอบในอาชีพโดย
วิธีแบบสำรวจ คำตอบที่ได้จากแบบสำรวจนี้ได้มีการทดลองศึกษาและจัดทำให้อยู่ในรูปของการให้
คะแนนคำตอบ ซึ่งอาศัยวิธีการทางสถิติในการแปลความหมายของข้อมูลและทำให้ทราบถึงแนว
โน้มของความสนใจของบุคคลว่า โดยส่วนรวมแล้วกิจกรรมที่เขาสนใจนั้นเป็นกิจกรรมที่แสดงให้
เห็นว่าบุคคลนั้นชอบหรือสนใจอาชีพอะไร

แบบสำรวจความสนใจในอาชีพที่ใช้ในต่างประเทศมีอยู่ค่อนข้างมาก ได้แก่ Strong
Vocational Interest Blank for Men's Form T. 399 and Woman's Form T. 398,
Kuder Preference Record, Vocational Preference Inventory เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทยได้มีการจัดทำแบบสำรวจความสนใจในอาชีพขึ้น บางส่วนต้อง
แปลงมาจากต่างประเทศมีใช้กันอย่างกว้างขวาง อาทิเช่น

1. แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเดอร์ ฉบับ Kuder Preference Record Vocational

เป็นแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ ซึ่งในปี พ.ศ. 2517 สวัสดิ์ ประทุมราช
และคณะ ได้แปลและเรียบเรียงมาจากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ ชุด Kuder Preference
Record Vocational ซึ่งสร้างโดย G. Frederic Kuder ใน ค.ศ. 1943 แบบสำรวจ
ความสนใจในอาชีพฉบับนี้ได้มีการดำเนินการทดลองและรวบรวมข้อมูล หาค่าทวิสัย (Norms)
ของคะแนนความสนใจในอาชีพของแต่ละกลุ่มอาชีพ จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่
3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 พ.ศ. 2519

ลักษณะของแบบสำรวจฉบับนี้มี 12 ตอน ตอนละ 14 ข้อ รวม 168 ข้อ ในแต่ละ
ข้อจะกำหนดกิจกรรม 3 ชนิด ที่แตกต่างกัน และให้นักเรียนเลือกตอบว่ากิจกรรมใดเพียงกิจกรรม
เดียวที่นักเรียนชอบมากที่สุดและชอบน้อยที่สุด จากกิจกรรม 3 ชนิดที่กำหนดให้นั้น ใช้เวลาในการ
ตอบประมาณ 60 นาที แยกความสนใจเป็น 10 ประเภท คือ งานกลางแจ้ง งานจักรกล งาน

กำหนด งานวิทยาศาสตร์ งานบริการสังคม งานชกชวณโฆษณา งานศิลปะ งานวรรณกรรม งานดนตรี และงานเสมียน การตรวจไค้คะแนนจะต้งใช้ค่าเฉลยถึง 10 แพน แพนละประเภท อาชีพ และเมื่อไค้คะแนนรวมของแตละประเภทแล้วจึงนำคะแนนคิบมาวิเคระหถึงความสนใจในอาชีพ

2. แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเคอร์ฉบับ Kuder General Interest Survey (Form E)

เป็นแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ ซึ่ง พรณราย ทรัพยะประกา ไค้แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 2519 ลักษณะของแบบสำรวจฉบับนี้คล้ายกับ แบบตรวจสอบความสนใจในอาชีพ ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ แตกต่างกันที่กระตาคำตอบแยกตางหากจากแบบสำรวจ พร้อมกับมีมาตรตรวจสอบ (Verification Scale) อยู่ในกระตาคำตอบควย มาตรตรวจสอบนี้มีไว้เพื่อประโยชน์ในการตรวจว่าผู้ตอบแบบสำรวจขาดความระมัดระวังขาดความเข้าใจ หรือไม่จริงใจในการตอบหรือไม่ ซึ่งมาตรตรวจสอบนี้ ออกมาในรูปของคะแนนคิบ แล้วจึงนำมาตีความ ในการตอบแบบสำรวจ ใช้เข็มหมุดเจาะกระตาคำตอบ ตามคำชี้แจง (สุนรัตน์ กันหลง 2523 : 18-19, 22-26) แบบสำรวจฉบับนี้ มีความสะดวกในการนำมาใช้ กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสำรวจสามารถตรวจไค้คะแนนตัวเองได้ หรือครูแนะแนวเป็นผู้ตรวจให้ นอกจากนั้นยังมี มาตรตรวจสอบ ดังกล่าวข้างตน

3. แบบสำรวจความพอใจในอาชีพ ของ ฮอลแลนด (The Vocational Preference Inventory)

เป็นแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ ซึ่ง พรณราย ทรัพยะประกา ไค้แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 2520 จากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ ฮอลแลนด (Holland) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการใช้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา วิทยาลัยและระดับผู้ใหญ่ทั่วไป

ลักษณะของแบบสำรวจประกอบด้วย รายชื่ออาชีพตาง ๆ รวม 160 อาชีพ เพื่อให้ผู้ตอบ เลือกลงว่า "ชอบ" หรือ "ไม่ชอบ" อาชีพนั้น ๆ การตอบแบบสำรวจชุดนี้จะใช้เวลาประมาณ 15-30 นาที

อาชีพต่าง ๆ รวม 160 อาชีพ ในแบบสำรวจนี้จะถูกจัดแบ่งเป็น 11 สเกล 6 สเกลแรก เป็นประเภทของอาชีพ ได้แก่ งานช่างฝีมือและกลางแจ้ง (Realistic) งานวิทยาศาสตร์และเทคนิค (Investigative) แบบบริการการศึกษาและสังคม (Social) งานสำนักงานและเสมียน (Conventional) งานจัดการและค้าขาย (Enterprising) งานศิลปะดนตรี และวรรณกรรม (Artistic) ตามลำดับ ส่วน 5 สเกลหลัง เป็นลักษณะบุคลิกภาพ ซึ่ง ได้แก่ ความควบคุมตนเอง (Self-control) ความเป็นชาย (Masculinity) ความปรารถนาสถานะ (Status) ความไม่สม่ำเสมอ (Infrequency) การกล้อยตามผู้อื่น (Acquiescence) ตามลำดับ ความสนใจในอาชีพของนักเรียนประเมินได้จากคะแนนใน 6 สเกลแรก ถ้านักเรียนได้คะแนนสูงสุดในสเกลใดก็หมายความว่า นักเรียนมีความสนใจในอาชีพประเภทนั้น ส่วนบุคลิกภาพนั้นประเมินจาก 5 สเกลหลัง (พิมพ์ พร้อมถถล 2522 : 38-39)

4. แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของสตรีอง (Strong Vocational Interest Blank for Men's Form T. 399 and Women's Form T. 398)

เป็นแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ ซึ่ง หนุ่ศักดิ์ บุญสวัสดิ์ (2522) สุภาพร วัฒนวานิช (2523) กัญญาณี โรหิตเสถียร (2524) ยินดี เจริญศรี (2524) จินตนา อวพงษ์พานิช (2527) วิชัญดา พรหมเกียรติ (2527) และ รัตนา เกียรติโชควิวัฒน์ (2527) ได้ทำการคัดแปลงและพัฒนาแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของสตรีองฉบับนี้ ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย และใช้สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเดิมมัน สตรีองได้สร้างแบบสำรวจชุดนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้กับผู้ใหญ่หรือผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว แบ่งออกเป็น 2 ชุด ชุดหนึ่งสำหรับผู้ชาย และอีกชุดหนึ่งสำหรับผู้หญิง

ลักษณะของแบบสำรวจความสนใจฉบับดัดแปลงนี้จะมี 8 ตอนคือ รายชื่ออาชีพ รายชื่อวิชาในโรงเรียน รายชื่อสิ่งที่สนใจ รายชื่อกิจกรรมที่สนใจ ลักษณะบุคคล การให้เลือกลักษณะงาน การจัดลำดับสิ่งที่สนใจ การตรวจสอบลักษณะของผู้เข้ารับการทดลองโดยให้ผู้ตอบตอบว่า "ชอบ" "เฉย" "ไม่ชอบ" เมื่อเห็นข้อความในแบบสำรวจและในบางตอนเป็นการเปรียบเทียบข้อความ ชนิด รวมทั้งจัดกลุ่มความสนใจ เมื่อเห็นข้อความต่าง ๆ

5. แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของแผนกแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งมีข้อความและลักษณะของแบบสำรวจคล้ายคลึงของ

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

6. แบบตรวจสอบความสนใจในอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป ของ กองจัดทำงานทำ กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งแบ่งความสนใจออกเป็น 9 กลุ่มดังนี้ กลุ่มอาชีพเสมียน กลุ่มอาชีพการค้า กลุ่มอาชีพบริการ กลุ่มอาชีพช่างไฟฟ้า กลุ่มอาชีพช่างเครื่องยนต์ กลไก กลุ่มอาชีพหัตถกรรม กลุ่มอาชีพขับรถ กลุ่มอาชีพก่อสร้าง และกลุ่มอาชีพช่างโลหะ จำนวน 90 ข้อ

แบบสำรวจความสนใจในอาชีพและแบบสำรวจความพอใจในอาชีพ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ในการสำรวจอย่างแพร่หลาย ซึ่งแล้วแต่ความจำเป็นในการเลือกใช้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากการศึกษาความหมายของความสนใจในอาชีพตามวิธีประเมินดังกล่าว ทำให้ได้แนวคิดในการที่จะสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสำรวจความสนใจในอาชีพครั้งนี้ โดยที่ผู้วิจัยและคณะได้เพิ่มเติมคำถามเพื่อสำรวจถึงระดับความรู้ความเข้าใจในลักษณะงาน และความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพที่นักเรียนสนใจ ทั้งนี้เพื่อว่าจะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการแนะแนวการศึกษาและอาชีพต่อไป

ทฤษฎีเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพและการเลือกอาชีพ

ในการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพกับการเลือกอาชีพนั้น ได้มีผู้ทำการค้นคว้าวิจัยไว้มากมาย พอสรุปได้ว่า ความสนใจในอาชีพเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกอาชีพและเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการด้านอาชีพ เป็นส่วนที่ดึงดูดใจในการประกอบอาชีพ ความสนใจในอาชีพจึงเป็นเหตุผลพื้นฐานในการเลือกอาชีพ และเป็นส่วนประกอบอยู่ในทฤษฎีการเลือกอาชีพเกือบทุกทฤษฎี ดังนั้น ในการศึกษาความสนใจในอาชีพจึงต้องอาศัยรากฐานทฤษฎีการเลือกอาชีพและทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพเข้ามาอธิบาย

ทฤษฎีที่ได้อธิบายกระบวนการเลือกอาชีพนั้นมีจำนวนมาก ประกอบด้วยทฤษฎีที่เน้นการอธิบายถึงขั้นตอนและพัฒนาการทางอาชีพ และที่เน้นการอธิบายเฉพาะการตัดสินใจเลือกอาชีพในขณะใดขณะหนึ่ง เฉพาะทฤษฎีที่น่าสนใจ เป็นเพียงบางทฤษฎีที่ได้นำมาศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นพื้นฐานของการวิจัยครั้งนี้

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินชเบิร์ก (Ginzberg's Theory of Career Development)

กินชเบิร์ก และคณะผู้วิจัยอันประกอบด้วย นักเศรษฐศาสตร์ จิตแพทย์ นักสังคมวิทยา ได้ร่วมกันค้นคว้าเรื่องการประกอบอาชีพของบุคคล โดยผลของการค้นคว้านี้มีอิทธิพลต่อการศึกษาเรื่อง จิตวิทยาการประกอบอาชีพในเวลาต่อมา โดยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ ในปี ค.ศ. 1951 เขาได้สรุปเป็นหลักของกระบวนการเลือกอาชีพว่า การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ไ้พัฒนาต่อเนื่องกันเป็นเวลานานในแต่ละขั้นของกระบวนการจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการอายุของแต่ละบุคคลตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต นอกจากนี้ การตัดสินใจเลือกอาชีพมิใช่เป็นเพียงการตัดสินใจเพียงครั้งเดียว แต่เป็นกระบวนการตัดสินใจที่มีความต่อเนื่องกันไป การเลือกอาชีพจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งสู่เวลาข้างหน้าและสิ้นสุดด้วยการผสมผสานระหว่างความต้องการ ความสนใจ ความสามารถกับความเป็นจริงในโลกของงาน

กินชเบิร์ก (Ginzberg 1970 : 63-64, 1972 : 169 cited by Tolbert 1974 : 39-40) ได้สรุปหลักการที่สำคัญไว้ดังนี้

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการพัฒนาการที่ต่อเนื่อง ไม่ได้เป็นการตัดสินใจเพียงครั้งเดียว สาเหตุที่สำคัญของการเปลี่ยนอาชีพในระยะต่อมา ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากอาชีพเดิม เสรีภาพที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนความรับผิดชอบและความกดดันหรือทางเลือกที่มีในอาชีพปัจจุบัน
2. กระบวนการเลือกอาชีพเป็นขั้นตอนที่ย้อนกลับได้ กระบวนการเตรียมตัวเพื่ออาชีพเพิ่มระยะเวลายาวนานขึ้น ร้อยละ 80 ของเด็กในวัยมัธยมศึกษาที่เรียนจบ และประมาณครึ่งหนึ่งเรียนต่อหรือฝึกหัดต่อ และอาชีพของบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจทางอาชีพในระยะแรก ๆ เช่น ในอดีต
3. ในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าการเลือกอาชีพไม่ได้เป็นเพียงการรวมข้อระหว่างความปรารถนาของบุคคลและความเป็นจริง แต่มีการแสวงหาอาชีพที่เหมาะสมที่สุดเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ในการศึกษาในระยะยาวได้ พบว่า บุคคลได้พยายามสนองความต้องการที่สำคัญของตนอยู่อย่างไม่หยุดยั้งโดยมีการเลือกงานที่ได้เปิดโอกาสให้สนองความต้องการที่สำคัญของตนมากที่สุด

4. ในการเลือกอาชีพนั้นมิใช่ว่าจำกัดที่ควรพิจารณา ได้แก่ สภาพครอบครัวที่มีรายได้ค่าทัศนคติและค่านิยมของบิดามารดา การมีสถานที่ศึกษาที่ไม่เพียงพอ หรือไม่เหมาะสม การเป็นชนกลุ่มน้อย ความเชื่อมโยงต่อเนื่องระหว่างโรงเรียนระดับต่าง ๆ และระหว่างโรงเรียนและงาน สถาบันในชุมชน กองทัพและสถาบันอื่น ๆ ที่ยังไม่มามีประสิทธิภาพ

5. ได้เน้นความสำคัญในเรื่องโอกาสในโลกของงานมากขึ้น

6. ได้เน้นความสำคัญในเรื่องค่านิยมของบุคคลมากขึ้น ค่านิยมของบุคคลมีส่วนต่อการแสวงหาความพึงพอใจของบุคคลเป็นอย่างมาก แบบแผนชีวิตมีส่วนต่อการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ ซึ่งบุคคลจะพยายามสร้างสมดุลระหว่างงานและกิจกรรมอื่น ๆ

จากหลักการที่สำคัญของกระบวนการเลือกอาชีพที่ได้สรุปในระยะหลังนี้จึงทำให้มีการเน้นการให้คำปรึกษาทางอาชีพในระยะหลังจากระดับมัธยมศึกษามากขึ้น มีการตระหนักว่าในขณะที่บุคคลเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเลือกอาชีพ ความเป็นจริงในชีวิตมีบทบาทที่สำคัญยิ่งเช่นกัน และมีการเน้นถึงการช่วยให้แต่ละบุคคลได้เรียนรู้ทางเลือกต่าง ๆ และใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สุภาพรรณ โศตรจรัส 2525 : 317-372)

กินชเบอร์ก (Ginzberg, cited by Osipow 1973 : 84-88) ได้แบ่งช่วงการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะเพ้อฝัน (Fantasy Period) อยู่ในช่วงอายุก่อน 11 ปี

เป็นช่วงวัยเด็กตอนต้นถึงราวอายุ 11 ปี เป็นระยะที่เด็กคิดฝันเอาเองว่าโตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไร เป็นระยะที่เป็นการเพ้อฝันตามความต้องการของตนเพียงด้านเดียว เด็กยังไม่สามารถที่จะประเมินขีดความสามารถของตน และไม่ได้คำนึงถึงโอกาสที่จะเป็นไปได้และขอบเขตของความเป็นจริงและข้อจำกัดต่าง ๆ ระยะนี้จะเป็นการเลือกที่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม

2. ระยะพิจารณาเลือกอาชีพโดยยังไม่ตกลงใจแน่นอน (Tentative Period) อยู่ในช่วงอายุ 11-17 ปี

เป็นระยะที่เด็กเริ่มรู้สึกและยอมรับว่ามีกิจกรรมบางชนิดที่เขาชอบที่จะทำและทำได้ดีกว่ากิจกรรมชนิดอื่น เป็นช่วงเวลา que เริ่มตระหนักถึงความต้องการในการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ในอนาคต และการพิจารณาเลือกอาชีพในระยะนี้ จะเป็นการเลือกโดยคำนึงถึงองค์ประกอบใน ด้านความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเองผสมผสานกันโดยคำนึงถึงความพึงพอใจในอนาคตมากกว่าในปัจจุบันและไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริง องค์ประกอบอื่น ๆ ที่จำเป็นและข้อจำกัดต่าง ๆ ในอาชีพนั้น ๆ นัก ระยะนี้แบ่งออกเป็นช่วงย่อย ๆ ได้ 4 ระยะคือ

2.1 ระยะความสนใจ (Interest Stage) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 11 ถึง 12 ปี เด็กจะมีการเลือกอาชีพโดยคำนึงความสนใจของตนเอง ซึ่งส่วนมากจะมีความสัมพันธ์กับความต้องการและแรงขับในระยะเพื่อน ในช่วงระยะนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงการเลือกอาชีพจากการถือตามแบบบิดา แต่เด็กยังมีการตกลงใจที่ไม่คงที่ ซึ่งเป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและอารมณ์ของวัยรุ่น

2.2 ระยะความสามารถ (Capacity Stage) อยู่ในช่วงอายุ 13 ถึง 14 ปี เด็กมีการเลือกอาชีพโดยเริ่มประเมินความสามารถของตนเอง และพิจารณาเลือกอาชีพโดยใช้ความสามารถของตนเองเป็นเกณฑ์ แต่ความรู้เกี่ยวกับความสามารถยังไม่สมบูรณ์นัก และการเลือกอาชีพเป็นแบบทดลองยังไม่ได้ตัดสินใจแน่นอน ในช่วงอายุนี้จะมีการเลือกอาชีพโดยมีการถือตามแบบบิดาในอัตราที่น้อยลง และเริ่มที่จะมีอิทธิพลของสิ่งอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น

2.3 ระยะค่านิยม (Value Stage) อยู่ในช่วงอายุ 15 ถึง 16 ปี เด็กจะมีการเลือกอาชีพโดยพิจารณาจากค่านิยม และเด็กจะให้ความสำคัญเหนือกว่าความสนใจและความสามารถ

2.4 ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการเลือกอาชีพ (Transition Stage) อยู่ใน ช่วงอายุ 17 หรือ 18 ปี และเป็นช่วงสุดท้ายของระยะนี้ การตัดสินใจในการเลือกอาชีพจะสุขุมขึ้น และได้มีการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ได้เหมาะสมขึ้น กล่าวคือ ได้มีการคำนึงถึงโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคม ความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง โดยมีการตระหนักถึงการตัดสินใจนั้นจะมีผลต่อเนื่องไปในอนาคตด้วย ซึ่งในระยะนี้จะมีการจัดระบบความคิดเกี่ยวกับอาชีพ ความสามารถทางอาชีพและคุณค่าของอาชีพรวมทั้งโครงการการทำงานให้มีความเหมาะสมกับตนและบทบาททางเพศของตนได้

3. ระยะพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง (Realistic Period) อยู่ในช่วงอายุ 18 ปี ถึง 22 ปี หรือช้าที่สุดอายุ 24 ปี เป็นระยะที่บุคคลได้พิจารณาเลือกอาชีพโดยการพิจารณา

ตามสภาพความเป็นจริง ทั้งในด้านตนเองและข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพ ทั้งนี้การเลือกอาชีพ
 ในระยะนี้ไม่ใช่การเพื่อฝันอีกต่อไป แต่ได้มีการรวมช่อมกันระหว่างความต้องการ ความสนใจ
 ความถนัด ความสามารถและค่านิยมของตนเองกับโอกาสที่เป็นไปได้ตามสภาพความเป็นจริง
 ระยะนี้แบ่งออกเป็นช่วงย่อย ๆ ได้ดังนี้

3.1 ระยะของการสำรวจอาชีพ (Exploration Stage) บุคคลจะสำรวจ
 อาชีพต่าง ๆ ว่ามีอาชีพใบบางที่เหมะสมกับเขา มีการตรวจสอบการเลือกอาชีพต่าง ๆ

3.2 ระยะรวมตัวของความคิดในการเลือกอาชีพ (Crystallization)
 อยู่ในช่วงอายุ 19 ปี ถึง 21 ปี บุคคลจะยอมรับคุณลักษณะของตนเอง มีการคำนึงถึงจุดประสงค์
 ของอาชีพที่ตนจะเลือกเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้ายก่อนที่จะเตรียมตัวฝึกฝนความรู้ และประสบการณ์
 ในอาชีพที่ตนเองเลือก

3.3 ระยะของการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification)
 เป็นการตัดสินใจที่เฉพาะเจาะจงและเริ่มวางแผนที่จะเลือกอาชีพใบบางอาชีพหนึ่ง มิใช่เป็นเพียง
 การตกลงใจอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น ในระยะนี้บุคคลจะมีการค้นหาความรู้เพิ่มเติมและฝึกฝนประสบ
 การณ์เฉพาะอาชีพ หากปรากฏว่างานที่ได้เลือกไว้แล้วนั้นไม่เหมะสมกับตน บุคคลก็จะเข้าไปเข้า
 รับการฝึกฝนเฉพาะอาชีพในค่านใดค่านหนึ่งเพิ่มเติมอีก เพื่อที่จะหาความรู้สำหรับเตรียมเลือกอาชีพ
 ใหม่ต่อไป

ดังนั้น ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินชเปิร์ก จึงเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการ
 พัฒนาการด้านอาชีพที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องตามช่วงของชีวิต โดยที่การเลือกอาชีพของบุคคลได้
 คำนึงถึงอาชีพที่สามารถตอบสนองความต้องการ ความสามารถ ความสนใจ ค่านิยม ของตนเอง
 ใบบากที่สุด อีกทั้งมีการพิจารณาข้อจำกัดต่าง ๆ ในอาชีพ ตามสภาพความเป็นจริง และโลกของ
 งานอีกด้วย ฉะนั้น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ซึ่งประกอบด้วย ระดับอาชีพ
 ของบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และระดับรายได้ของบิดามารดา เป็นสภาพ
 แวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพ ตลอดจนโอกาสและข้อจำกัดในอาชีพของนักเรียนด้วย

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ (Super's Theory of Vocational Development)

แนวคิดของซูเปอร์ได้รับความนิยมแพร่หลายมากที่สุดทฤษฎีหนึ่งในปัจจุบัน แนวคิดของเขาได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทางจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาความแตกต่างระหว่างบุคคลและจิตวิทยาปรากฏการณ์นิยม เขาได้เน้นหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ขั้นตอนพัฒนาการทางอาชีพ (Vocational life stages) วุฒิมาวะทางอาชีพ (Vocational maturity) ความนึกคิดเกี่ยวกับตนทางอาชีพ (Vocational self-concept) และแบบแผนของอาชีพ (career patterns)

พัฒนาการทางอาชีพเป็นพัฒนาการด้านหนึ่งของบุคคล ซึ่งอัตราของพัฒนานี้ขึ้นอยู่กับลักษณะทางค่านิยมจิตวิทยาและสรีรวิทยา และสภาพเงื่อนไขเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้รวมถึงบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิตของบุคคลนั้น ๆ ด้วย การที่บุคคลได้พัฒนางานตามขั้นพัฒนาทางอาชีพเฉพาะอย่างใดสำเร็จจึงจะถือว่าเป็นผู้มีวุฒิมาวะทางอาชีพ พัฒนาการทางอาชีพจะเป็นไปตามลำดับขั้นและการคาดคะเนแบบแผนของอาชีพของบุคคลอาจทำได้ตามข้อมูลเพียงพอ และเข้าใจความหมายในข้อมูลของบุคคลนั้น

ซูเปอร์ (Super, 1953 : 189-190) ได้เสนอทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ (Theory of vocational development) มีหลักการที่สำคัญ 10 ประการดังนี้

1. บุคคลมีความแตกต่างกันในด้านความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ
2. คุณสมบัติในแต่ละบุคคลดังกล่าวนี้เหมาะกับอาชีพจำนวนหนึ่ง แต่ละบุคคลก็อาจจะเหมาะกับงานได้หลายอย่าง
3. ในอาชีพแต่ละอาชีพนั้นต้องการแบบแผนของลักษณะความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ ที่มีลักษณะที่กว้างขวางพอที่จะทำให้บุคคลแต่ละคนเหมาะกับอาชีพที่แตกต่างกันได้หลายอาชีพ และอาชีพแต่ละอาชีพเหมาะกับบุคคลที่มีความแตกต่างกันในหลายประการ
4. ความสนใจในอาชีพ ความสามารถทางอาชีพและสภาพการณ์ที่บุคคลดำรงชีวิตและทำงานและความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคล เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและประสบการณ์ (แม้ว่าความนึกคิดเกี่ยวกับตนของบุคคลค่อนข้างคงที่เมื่ออยู่ในระยะวัยรุ่นตอนปลายจนถึงวัยสูงอายุ) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้การเลือกและการปรับตัวในอาชีพเป็นขบวนการต่อเนื่อง

5. กระบวนการหรือสิ่งที่กล่าวมานั้นเป็นกระบวนการตลอดชีวิต ซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้น ได้แก่ ขั้นของการเติบโต ขั้นของการสำรวจ ขั้นของการสร้างหลักฐาน ขั้นของการคงไว้ซึ่งความมั่นคงและขั้นของการเสื่อมถอย และในขั้นของการพัฒนาการทางอาชีพเหล่านี้ อาจได้แบ่งเป็นช่วงย่อย ๆ ประกอบด้วยระยะการสำรวจอย่างเผื้อผัน ระยะการสำรวจที่ยังไม่ไค้มีการตัดสินใจแน่นอน ระยะการสำรวจอย่างจริงจัง ระยะทดลองปฏิบัติงานและระยะการประกอบอาชีพที่ถาวร

6. ลักษณะของแบบแผนของอาชีพ หมายถึง ระดับอาชีพ ลำดับขั้นของพัฒนาการเลือกอาชีพ ความบอยในการเปลี่ยนงาน ช่วงเวลาที่ม้งานทำอย่างชั่วคราวและอย่างถาวรนั้น ขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ความสามารถทางสติปัญญา และลักษณะทางบุคลิกภาพ ตลอดจนโอกาสที่บุคคลจะได้รับในอาชีพนั้น

7. การส่งเสริมขั้นพัฒนาการต่าง ๆ ทำได้โดย ส่งเสริมวุฒิภาวะทางความสามารถและความสนใจ และให้โอกาสบุคคลมีการทดสอบในสภาพการณ์จริงและพัฒนาความนึกคิดเกี่ยวกับตน

8. กระบวนการพัฒนาทางอาชีพ คือ การพัฒนาและเป็นผลของความนึกคิดเกี่ยวกับตน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผสมผสานกันโดยที่ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของความถนัดที่มีมาแต่กำเนิด ระบบประสาทและคอมพิวเตอร์ โอกาสที่จะได้แสดงในหลายบทบาท และการประเมินว่าการแสดงบทบาทได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่และคนโดยทั่วไปเพียงใด

9. กระบวนการที่ผสมผสานระหว่างบุคคลและปัจจัยทางด้านสังคม ระหว่างความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับตนและสภาพความเป็นจริง เป็นการแสดงบทบาทอย่างหนึ่ง อาจเป็นการแสดงบทบาทในความเผื้อผัน ในกระบวนการให้คำปรึกษา หรือในกิจกรรมของชีวิตจริง เช่น ในชั้นเรียน ในชมรม ในการทำงานพิเศษครั้งเวลา และในการเข้าทำงาน

10. ความพึงพอใจในงานและความพึงพอใจในชีวิต ขึ้นอยู่กับการที่บุคคลได้แสดงออกซึ่งความสามารถ ความสนใจ บุคลิกลักษณะและค่านิยมของตนอย่างเพียงพอเพียงไร ซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของงานที่บุคคลประกอบเป็นอาชีพที่ถาวร สภาพการทำงานและวิถีชีวิต ซึ่งบุคคลสามารถแสดงบทบาทชนิดที่เห็นว่าเป็นที่พอใจและเหมาะสม ตามการเจริญเติบโตและประสบการณ์ที่เขาได้รับ

จากการศึกษาแบบแผนของอาชีพ (Career Pattern Study) ซึ่งเป็นการศึกษาระยะยาวยี่สิบปี โดย ซูเปอร์ และคณะ (Super and Other 1957) ได้เริ่มศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1951 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายเกรด 8 จำนวน 138 คน และนักเรียนเกรด 9

จำนวน 142 คน เขาได้เสนอขั้นตอนพัฒนาการทางอาชีพ (Vocational life stages) ไว้ดังนี้

1. ขั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) อยู่ในช่วงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 14 ปี

ความนึกคิดเกี่ยวกับตนพัฒนาจากการถือตนตามแบบ (Identification) คนสำคัญในครอบครัวและในโรงเรียน ความต้องการและความเพ้อฝันมีลักษณะเด่นชัดมากในช่วงแรกของระยะนี้ ความสนใจและความสามารถมีความสำคัญมากขึ้น เมื่อบุคคลได้มีส่วนร่วมในสังคมและได้ทดสอบในสภาพความเป็นจริงเพิ่มมากขึ้น ในขั้นของการเจริญเติบโตนี้ได้แบ่งออกเป็นช่วงย่อย ๆ ได้ 3 ระยะคือ

1.1 ระยะของการเพ้อฝัน (Fantasy Substage) ในช่วงอายุ 4-10 ปี เป็นระยะที่ความต้องการมีอิทธิพลเด่นชัด การแสดงบทบาทตามความเพ้อฝันมีความสำคัญยิ่ง เด็กจะคิดถึงเรื่องอาชีพตามความต้องการ และความเพ้อฝันของตน

1.2 ระยะของความสนใจ (Interest Substage) ในช่วงอายุ 11-12 ปี ความสนใจเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย และกิจกรรมต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่

1.3 ระยะของความสามารถ (Capacity Substage) ในช่วงอายุ 13-14 ปี เด็กจะหันน้ำหนักความสำคัญกับความสามารถมากขึ้น และจะพิจารณาอาชีพโดยคำนึงถึงความสามารถมากขึ้น นั่นคือคำนึงถึงคุณสมบัติและการฝึกเตรียมที่จำเป็นในอาชีพนั้น ๆ

2. ขั้นของการสำรวจ (Exploration stage) ในช่วงอายุ 15-24 ปี

ขั้นนี้เป็นระยะของการสำรวจตนเอง สำรวจอาชีพในโรงเรียน ในงานอดิเรก และกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนในการทำงานพิเศษ แบ่งเป็นช่วงที่สำคัญได้ 3 ระยะคือ

2.1 ระยะของการพิจารณาเลือกอาชีพโดยยังไม่ตัดสินใจแน่นอน (Tentative Substage) ในช่วงอายุ 15-17 ปี เป็นระยะที่นำความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ค่านิยมและโอกาสในการเลือกอาชีพมาพิจารณา มีการตัดสินใจเลือกทดลองปฏิบัติในความเพ้อฝัน มีการอภิปรายในวิชาเรียน ในการทำงานและประสบการณ์อื่น ๆ

2.2 ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการเลือกอาชีพ (Transition Substage) ในช่วงอายุ 18-21 ปี เป็นระยะที่บุคคลพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงมากขึ้นในขณะที่เข้าไป

สู่โลกของงาน เข้าสู่การฝึกหัดงานหรืออยู่ในระหว่างเข้าศึกษาเพื่อเตรียมตัวในการประกอบอาชีพ และเป็นผลที่มาจากความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคล

2.3 ระยะทดลองปฏิบัติงาน (Trial Substage) ในช่วงอายุ 22-24 ปี เป็นระยะที่ดูเหมือนว่าได้มีการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมได้แล้ว มีการเริ่มทำงานในอาชีพที่ตนเลือกและมีการทดลองทำ

3. ขั้นของการสร้างหลักฐาน เริ่มประกอบอาชีพที่ถาวร (Establishment stage) ในช่วงอายุ 25-44 ปี เป็นระยะที่ได้พบสายงานที่เหมาะสม มีความตั้งใจและความพยายามในการทำงานเพื่อจะยึดเป็นอาชีพที่ถาวร ในระยะต้น ๆ อาจมีการทดลองงานและเปลี่ยนงาน หรือโดยการเลื่อนตำแหน่ง อย่างไรก็ตามในขั้นนี้อาจไม่มีการทดลองหรือเปลี่ยนงานเลยจึงเป็นการเริ่มเข้าสู่อาชีพที่ถาวรตั้งแต่นั้น ซึ่งอาจแบ่งเป็นช่วงที่สำคัญได้ 2 ระยะคือ

3.1 ระยะทดลองปฏิบัติงาน (Trial Substage) ช่วงอายุ 25-30 ปี บุคคลอาจพบความไม่พึงพอใจในสายงานที่คิดว่าเหมาะสมและเลือกทำ อาจมีการเปลี่ยนงานอีกครั้งหรือสองครั้ง จึงจะพบงานที่จะยึดเป็นอาชีพถาวร

3.2 ระยะสร้างความมั่นคงในอาชีพ (Stabilization substage) ช่วงอายุ 31-44 ปี เป็นระยะเริ่มที่จะมีแผนอาชีพที่ชัดเจน จึงเกิดความพยายามเพื่อมีงานที่มั่นคงและพัฒนาไปสู่สถานะที่มั่นคงในโลกของงาน

4. ขั้นของการคงไว้ซึ่งความมั่นคงในอาชีพ (Maintenance stage) ช่วงอายุ 45-64 ปี เป็นระยะซึ่งคงไว้ซึ่งความก้าวหน้าและมั่นคง สร้างรากฐานอย่างต่อเนื่องไปโดยตลอด

5. ระยะของความเสื่อมถอย (Decline stage) อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เป็นระยะที่เริ่มมีความเสื่อมถอยทั้งในทางร่างกายและสติปัญญา เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมของงานและหยุดทำไปในที่สุด อาจมีการพัฒนาบทบาทในการทำงานในแบบใหม่ ในช่วงแรกอาจเป็นการเลือกที่จะทำงานบางอย่าง และในช่วงหลังอาจเป็นการสังเกตการณ์ แบ่งเป็น 2 ระยะคือ

5.1 ระยะลดการทำงานลง (Deceleration) ช่วงอายุ 65-70 ปี เป็นช่วงที่ปลุกเกษียณ หรืออาจเป็นในช่วงหลังของขั้นของการคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางอาชีพที่บุคคลจะทำ

งานได้ช้าลงกว่าเดิม อาจมีการเปลี่ยนตำแหน่งการทำงาน หรือเปลี่ยนลักษณะงานให้เหมาะสมกับความสามารถที่เสื่อมถอยลงในขณะนั้น งานพิเศษนอกเวลา หรืองานอดิเรก อาจจำเป็นแทนที่งานประจำที่ทำอยู่

5.2 ระยะเลิกระยะประกอบอาชีพโดยสิ้นเชิง (Retirement) อายุตั้งแต่ 71 ปี เป็นต้นไป เป็นช่วงที่บุคคลจะใช้ชีวิตที่บั้นปลายด้วยการพักผ่อน

ซูเปอร์ (Super อ้างใน วัชรีย์ ทรัพย์มี 2523 : 30) ได้นำหลัก "งานตามขั้นพัฒนาการ" (Developmental Tasks) ของ อาร์ เจ ฮาร์วิกเฮสต์ (R.J. Harvighurst) มาอธิบายกระบวนการพัฒนาการด้านอาชีพของบุคคลและเสนอเป็นงานตามขั้นพัฒนาทางอาชีพ

อนึ่ง งานตามขั้นพัฒนาการ หมายถึง พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุคคลซึ่งเกิดขึ้นในแต่ละช่วงของชีวิตของบุคคล ถ้าพัฒนาการนั้น ๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่น จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความสุข ความมั่นใจและกำลังใจที่จะปรับตัวในขั้นต่อไป แต่ถ้าพัฒนาการขั้นนั้น ๆ ประสบอุปสรรคไม่สามารถดำเนินไปด้วยดี จะทำให้บุคคลนั้นเป็นทุกข์เกิดปัญหาและพัฒนาการขั้นต่อไปจะดำเนินไปด้วยความลำบาก พัฒนาการเหล่านี้ เป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลจะต้องกระทำให้สำเร็จในแต่ละช่วงของชีวิต

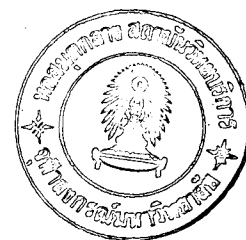
งานตามขั้นพัฒนา (Super, Crites, Hummel, Moser, Overstreet and Warnath 1957 อ้างใน สุภาพรรณ โคตรจรัส 2527 : 368-369) ในที่นี้จะขอกล่าวพอสังเขปดังนี้

งานตามขั้นพัฒนาการด้านอาชีพของวัยรุ่น มีดังต่อไปนี้คือ

1. การพัฒนาความสามารถและสติปัญญา
2. การพัฒนาการสำนึกในหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบในการทำงาน รู้จักร่วมมือ
3. การเลือกหลักสูตร เลือกวิชาเรียน เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ตลอดจนการเลือกอาชีพ
4. การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง การพึ่งตนเอง

งานตามขั้นพัฒนาการด้านอาชีพของวัยรุ่น มีดังต่อไปนี้ คือ

1. การเลือกการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ
2. การเลือกหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา
3. การเลือกอาชีพที่เหมาะสม
4. การพัฒนาทักษะในการทำงานหรือการประกอบอาชีพ

นอกจากนี้ซูเปอร์ (Super 1963 cited by Osipow 1973 : 138-139) ได้สรุปงานตามขั้นพัฒนาทางอาชีพ (Vacational Development Tasks) ของบุคคลในระยะวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติและนิสัย ไว้ดังต่อไปนี้

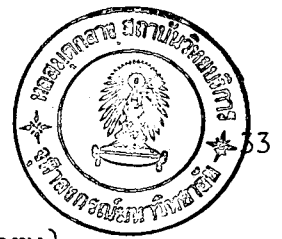
1. การก่อตัวของความสนใจในอาชีพ (Crystallization) มีในช่วงอายุ 14-18 ปี บุคคลจะมีการพิจารณาถึงอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งต้องมีการพัฒนาการด้านอาชีพและทัศนคติที่ตนเองจะช่วยให้เขาได้มีการตัดสินใจเลือกอาชีพโดยที่เป็นการทดลองเลือกอาชีพเท่านั้น ยังไม่เป็นการตัดสินใจที่แน่นอน และยังเกี่ยวข้องถึงการตัดสินใจวางแผนการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ในด้านนิสัยและทัศนคติ พบว่า บุคคลจะได้ตระหนักถึงความต้องการของตนเองตลอดจนเรียนรู้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้น ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันและอนาคต ได้จำแนกความแตกต่างกันระหว่างความสนใจและค่านิยมของตน มีการวางแผนเกี่ยวกับความพึงพอใจในอาชีพที่ตนสนใจ มีความคงที่ในความชอบนั้น
2. การพัฒนาความสนใจในอาชีพที่เฉพาะเจาะจง (Specification) มีในช่วงอายุ 18-21 ปี บุคคลจะมีความสนใจในอาชีพที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น มีการตระหนักถึงความต้องการต่อความสนใจในอาชีพเฉพาะเจาะจง มีรูปแบบของการวางแผนการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ในด้านทัศนคติของบุคคลพบว่า จะมีความคล้ายคลึงกับระยะที่มีการก่อตัวของความสนใจในอาชีพ ยกเว้นจะต่างกันที่บุคคลจะมีความต้องการที่เฉพาะเจาะจงมากกว่า กล่าวคือจะมีทิศทางไปสู่อาชีพที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น พร้อมกับมีข้อสันนิษเหตุเกี่ยวกับอาชีพที่เฉพาะเจาะจงด้วย
3. การพัฒนาความสนใจในอาชีพอย่างมั่นคง (Implementation) มีในช่วงอายุ 21-24 ปี บุคคลจะมีความตระหนักถึงความต้องการที่จะมีความชอบในอาชีพที่มั่นคง มีการวางแผนที่จะรับการฝึกฝนและเข้าสู่อาชีพนั้น มีการวางแผนในการที่จะเข้าสู่อาชีพอย่างประสบความสำเร็จตามที่ได้อ้างไว้

4. การประกอบอาชีพที่ถาวร (Stabilization) มีในช่วงอายุ 25-35 ปี บุคคล จะมีความตระหนักต่อการมีอาชีพที่ถาวร มีการวางแผนเพื่อใหม่อาชีพที่ถาวร มีการใช้ความรู้ความสามารถเพื่อให้งานที่ทำมีคุณภาพหรืออาจมีการยอมรับเปลี่ยนแปลงตำแหน่งหน้าที่การงาน ในระยะนี้

5. การสร้างความก้าวหน้าและควมมีเกียรติในอาชีพ (Consolidation) มีในช่วงอายุ 35 ปีขึ้นไป บุคคลมีความตระหนักถึงความต้องการที่จะมีความมั่นคง มีความก้าวหน้า และมีเกียรติ ได้มีการวางแผนที่จะเป็นผู้ที่มีทักษะ มีอาวุโส เพื่อว่าเขาจะสามารถจะมั่นใจได้ว่า เขาจะมีความมั่นคงปลอดภัยและสุขสบายในตำแหน่งการงานของเขาจนกว่าจะมีอายุ 50 ปี หรือ ย่างอายุ 60 ปี ในเวลาต่อมา

อนึ่ง จะเห็นได้ว่า ในช่วง อายุ 14-18 ปี เป็นช่วงที่มีการก่อตัวของความสนใจในอาชีพนั้น จะตรงกับระดับการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยประมาณ ซึ่งในช่วงนี้นักเรียนต้องมีการเลือกแผนการเรียนต่อหรือการออกไปประกอบอาชีพ ดังนั้น จึงเป็นวัยที่นักเรียนอยู่ในหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญในชีวิตช่วงหนึ่ง และความสนใจในอาชีพได้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกแผนการเรียนของโรงเรียนควย (Morrow 1971) นอกจากนี้ยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกอาชีพ (Barak & Meir 1974; Strong 1955 cited by Barak 1981 : 23) มีการวิจัยว่า การที่นักเรียนไม่มีความสนใจในอาชีพอาจเป็นเหตุให้ไม่อาจจะตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพได้ (Osipow, Carney & Barak 1976 cited by Barak 1981 : 2-3) และเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรทางจิตวิทยาอื่น ๆ เช่น ความสามารถ ลักษณะทางบุคลิกภาพ เป็นต้น ความสนใจในอาชีพเป็นสิ่งที่บุคคลให้ความสำคัญอย่างสูงในการที่จะเลือกอาชีพหรือเลือกแผนการเรียน (Berdie 1955; Holland & Nichols 1964; Pierson 1962; Sharf 1970 cited by Barak 1981 : 3)

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนในระดับชั้นทั้งสองนี้ เพื่อสำรวจความสนใจในอาชีพและเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ทบทวน ตรวจสอบถึงความสนใจของตนเองควย

ทฤษฎีลักษณะและองค์ประกอบของบุคลิกภาพ (Trait and Factor Theory)

เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากแนวคิดที่ว่าด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคลที่เน้นว่า แต่ละบุคคลประกอบด้วยลักษณะเฉพาะตัวหลายประการ หลักการที่สำคัญในการเลือกอาชีพ คือ การจัดบุคคลและอาชีพให้เข้าคู่กันอย่างเหมาะสมโดยการวิเคราะห์ทั้งบุคคลและอาชีพ และบุคคลตัดสินใจเลือกอาชีพโดยใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบกัน

แคทซ์ (Katz, 1963 : 30-35) ได้ชี้ให้เห็นถึงการนำหลักทฤษฎีการวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของบุคคลไปใช้ประโยชน์ในการแนะแนวอาชีพดังนี้

1. บุคคลจะมีความเหมาะสมกับอาชีพเพียงบางอาชีพ ไม่ได้เหมาะกับทุกอาชีพ
2. ถ้าบุคคลไม่ได้รับการช่วยเหลือแนะแนว จะสามารถเลือกอาชีพที่ถูกต้องเหมาะสมได้ในที่สุด แต่อาจจะเสียเวลามาก และอาจมีโอกาเลือกผิดพลาดได้
3. บุคคลควรได้มีการเรียนรู้วิธีการพิจารณาคำแนะนำการเลือกอาชีพที่เหมาะสมตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้น
4. อาชีพที่บุคคลเลือกจะมีส่วนเกี่ยวข้องของการเลือกสาขาการศึกษา
5. บุคคลควรจะมีการวางโครงการล่วงหน้าในการเลือกอาชีพ เพื่อจะได้เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง
6. ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องเข้าใจองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการเลือกอาชีพต่าง ๆ คือ ความถนัด ความสนใจ สติปัญญา บุคลิกภาพและสังคม ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพและเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองได้ดีขึ้นและมีการวางแผนเป้าหมายอนาคตในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมต่อไป

อนึ่ง จะเห็นได้ว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้เองทำให้บุคคลมีความเหมาะสมกับอาชีพบางอาชีพเท่านั้นและจากทฤษฎีนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ความสนใจในอาชีพและสภาพทางสังคมอื่น ๆ มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ ฉะนั้นการศึกษาถึงความสนใจในอาชีพและสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียน อาจให้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้แนะแนวการศึกษาและอาชีพแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของโร (Roe's Theory)

ทฤษฎีของโรเน้นหลักการที่สำคัญในการเลือกอาชีพ คือ บุคคลจะเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพและสนองความต้องการของตน และจากการอบรมเลี้ยงดูสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดาและเด็กในระยะแรกของชีวิตมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ

จากการรวบรวมและประมวลทฤษฎีของโร โดย สุภาพรพรณ โศตรจรัส (2525 359-360) ได้สรุปหลักการสำคัญของทฤษฎีการเลือกอาชีพของโร ไว้ดังนี้

1. การเลือกอาชีพของบุคคลถูกกำหนดโดยแบบการอบรมเลี้ยงดูในระยะแรกของชีวิต
2. ทักษะพื้นฐานของบิดามารดาที่มีต่อเด็กมีผลต่อโครงสร้างและแบบแผนของความต้องการของเด็ก จากการสนองความต้องการพื้นฐานตามลำดับขั้นของเด็กมากกว่าเทคนิควิธีการเลี้ยงดู
3. การได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ
4. ระบบความต้องการและความเข้มข้นของความต้องการของบุคคลที่ผลักดันให้บุคคลเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง มีเป้าหมายในอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ
5. สัมพันธภาพจากการอบรมเลี้ยงดู กำหนดการเลือกอาชีพหนึ่งในสองประเภท คือ อาชีพที่ติดต่อกับตัวของบุคคล และอาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับวัตถุ
6. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเลือกอาชีพของบุคคลประกอบด้วยปัจจัยซึ่งบุคคลควบคุมไม่ได้ ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป ภูมิหลังทางครอบครัวและการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยซึ่งบุคคลอาจควบคุมได้หรือควบคุมไม่ได้ ได้แก่ สภาพการสมรส ปัจจัยซึ่งมีส่วนต่อการเลือกอาชีพโดยทั่วไป ได้แก่ เพศและปัจจัยที่กำหนดลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล ได้แก่ ลักษณะทางร่างกาย สติปัญญา แบบแผนของพฤติกรรม บุคลิกภาพ ความสนใจ ค่านิยม การเรียนรู้ การศึกษาและทักษะพิเศษ

ดังนั้น อาจสรุปทฤษฎีของโร ได้ว่า ทักษะพื้นฐานของบิดามารดาเป็นเรื่องแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความคิด ความสนใจ ความคาดหวังของบุตร นอกจากนี้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อโอกาสและการเลือกอาชีพของบุตรด้วย จึงน่าจะจะได้มีการศึกษาถึงระดับอาชีพบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ตลอดจนรายได้ของบิดามารดา

กับความสนใจในอาชีพของนักเรียนด้วย

จากการที่ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยศึกษาถึงตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน เพศ และระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของบิดามารดา ตามลำดับ สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นจะกล่าวต่อไปตามตัวแปรดังที่กล่าวมาแล้วนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในที่นี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงงานวิจัยเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพและตัวแปรต่าง ๆ อันได้แก่ เพศ อาชีพของบิดาและอาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ระดับรายได้ของบิดามารดาและระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ดังต่อไปนี้

1. ระดับชั้นเรียนกับความสนใจในอาชีพ

ระดับชั้นเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระดับอายุของนักเรียนโดยตรง ดังนั้น ในการกล่าวถึงงานวิจัยเรื่องระดับชั้นเรียนของนักเรียน จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงอายุของนักเรียนด้วย ซูเปอร์ (Super 1957 : 221) พบว่า ความสนใจในอาชีพของวัยรุ่นตอนกลางจะเริ่มไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง และจากการศึกษาของสตรอง (Strong cited by Powell 1963 : 336) ในการติดตามผลของคะแนนความสนใจจากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของเขา พบว่า คะแนนความสนใจจะมีความคงที่อย่างมาก หลังจากเด็กมีอายุ 17 ปีขึ้นไป ในการติดตามผลต่อมาในเด็กเมื่ออายุ 18 ปี พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงความสนใจในเปอร์เซ็นต์ที่ต่ำมาก นอกจากนี้ ในการศึกษาของมารินสันและครัมรีน (Mallinson and Crumrine 1952 cited by Powell 1963 : 336) โดยใช้ The Kuder Preference Record ได้แสดงถึงความคงที่ของความสนใจของนักเรียน โดยพบว่า นักเรียนเกรด 9 ยังมีความสนใจคงเดิมเมื่อเรียนจนถึงเกรด 12

โรเบอร์และการฟิลด์ (Roerber and Garfield, cited by Horrock 1951 : 481-483) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมเกรด 9-12 จำนวน 1,995 คน พบว่า อาชีพที่นักเรียนให้ความสนใจเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียน ได้แก่ งานเสมียน คนร่างหนังสือ นักบัญชี คนงานในโรงงาน เซลล์แมน นักออกแบบ ส่วนอาชีพที่นักเรียนให้ความสนใจลดลงตาม

ลำดับชั้นเรียนได้แก่ งานเกษตรกร นักบิน งานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล นักดนตรี อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ซูเปอร์และโอเวอร์สตรีท (Super and Overstreet 1960 cited by Tolbert 1974 : 142) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิตาเวทางอาชีพของนักเรียนชายเกรด 9 จำนวน 142 คน ของเมืองมิดเคอร์ทาวนและนิวยอร์กเป็นการศึกษาต่อเนื่อง 20 ปี จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่อายุ 14 ปี ที่มีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก หรืออาชีพเกี่ยวกับกฎหมาย ยังคงแสดงความสนใจในอาชีพเหล่านี้เหมือนเดิมเมื่อเขาอายุ 18 ปี

คูเลย์ (Cooley 1967a : 9, 1967b cited by Grinder 1973 : 498-499) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสนใจ และความสามารถของนักเรียนชายเกรด 9 และเกรด 12 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,000 คน เป็นชาย 1,500 คน หญิง 1,500 คน พบว่า ความสนใจของนักเรียนเกรด 9 จูงใจให้เขาพัฒนาความสามารถในด้านที่สนใจเมื่ออยู่ในชั้นเกรด 9 จนถึงเกรด 12

เวินรอต (Weinroth 1974 : 1453-A) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของเด็กหญิงวัยรุ่น อายุ 13-15 ปี และเป็นนักเรียนหญิงในเกรด 8-12 ในเขตเมืองเทียโอกา (Tioga) และพอตเลอร์ (Potler) ในรัฐเพนซิลวาเนีย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของแฮทแมนไกเธอร์ (Hachman-Gaither Vocational Interest Inventory) ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุสูงกว่า 16 ปี จะมีความสนใจในอาชีพแคบและลึกซึ้งกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี ทั้งนี้อาจมาจากการที่เด็กในวัยนี้มีความเข้าใจตนเองและมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพมากขึ้น

สำหรับผลการวิจัยในประเทศ เกี่ยวกับระดับระดับชั้นเรียนกับความสนใจในอาชีพ จะกล่าวพอสังเขปดังนี้

ความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หวัน ประพาน (2515 : 69) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจและความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 472 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ คูเคอร์ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมสนใจในอาชีพเกี่ยวกับภาษา

และวรรณคดีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การบริการสังคม วิทยาศาสตร์ คำนวณ งานนอกสำนักงาน เครื่องยนต์กลไก ศิลปะ เสน่ห์และดนตรี ตามลำดับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสายสามัญสนใจในอาชีพเกี่ยวกับการบริการสังคมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาษาและวรรณคดี วิทยาศาสตร์ งานนอกสำนักงาน เครื่องยนต์กลไก คำนวณ ศิลปะ ดนตรี เสน่ห์และการโฆษณา ตามลำดับ

อ่ำไพ จิตตวัฒน์ (2515) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับความสนใจ และความต่อง การในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสม กับ โรงเรียนมัธยมสายสามัญ กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 466 คน เป็นชาย 266 คน หญิง 201 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ และแบบสอบถามผลการศึกษาร่วมหนึ่งพบว่า นักเรียนในโรงเรียนมัธยมแบบประสม สนใจอาชีพเกี่ยวกับเสน่ห์ เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ การโฆษณา ดนตรี คำนวณ ภาษาและวรรณคดี บริการสังคม งานนอกสำนักงาน เครื่องยนต์กลไก วิทยาศาสตร์ และศิลปะ ตามลำดับ ส่วนนักเรียนในโรงเรียนมัธยมสายสามัญ สนใจอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ การโฆษณา งานนอกสำนักงาน ภาษาและวรรณคดี วิทยาศาสตร์ เสน่ห์ ศิลปะ ดนตรี บริการสังคม และ คำนวณ ตามลำดับ

นิตยา ธรรมพันธ์ (2523 : 74) ได้ศึกษาเรื่องค่านิยมในอาชีพและการเลือกอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดปัตตานียะลา และนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างจำนวน 750 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสนใจ ส่วนหนึ่งพบว่า อาชีพที่นักเรียนสนใจจะเลือกมากที่สุด ได้แก่ อาชีพในหมวดวิชาชีพ วิชาการ รองลงมาได้แก่ ช่างเทคนิค ช่างฝีมือ และอาชีพทหาร ตามลำดับ

ความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

พรธราย นิมขุนทด (2513 : 50-75) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจและการเลือก อาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 78 คน เป็น ชาย 48 คน หญิง 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับ สสำรวจความสนใจ เกี่ยวกับอาชีพ และแบบทดสอบบุคลิกภาพที่ดัดแปลงมาจาก Edward Personal Preference schedule ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนชายและหญิงที่บุคลิกภาพต่างกัน

มีความสนใจในอาชีพต่างกัน นักเรียนชายสนใจอาชีพเกี่ยวกับเทคนิควิทยา รองลงมาคือ อาชีพเกี่ยวกับองค์การ ได้แก่ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักบัญชี อาชีพเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั่วไป ได้แก่ หมายความ ผู้พิพากษา อัยการ ครู และสถาปนิก และอาชีพที่เกี่ยวกับการให้บริการ ตามลำดับ นักเรียนหญิงสนใจอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล รองลงมา ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมทั่วไป ได้แก่ อาชีพครู สถาปนิก นักเขียน นักโฆษณา อาชีพที่เกี่ยวกับองค์การ ได้แก่ ข้าราชการ นักบัญชี และเลขานุการ อาชีพที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ และอาชีพที่เกี่ยวกับศิลปะและการบันเทิง ตามลำดับ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2527 ได้มีการสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

นิภา วันธเวทิน (2527 : 108-112) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในภาคใต้ จำนวน 2,235 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,195 คน เป็นชาย 563 คน หญิง 632 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,040 คน เป็นชาย 442 คน หญิง 598 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความสนใจในอาชีพของนักเรียน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุดในทั้ง 3 อันดับความสนใจ

ขมาธร พันธุ์โพธิ์ (2527 : 115-122) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 2,158 คน เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,224 คน เป็นนักเรียนชาย 546 คน และนักเรียนหญิง 678 คน นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 934 คน เป็นนักเรียนชาย 279 คน และนักเรียนหญิง 655 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความสนใจในอาชีพของนักเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการมากที่สุด ในทั้ง 3 อันดับความสนใจในอาชีพ

อนงค์ สกลสุ (2527 : 85-86) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,730 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 902 คน เป็นนักเรียนชาย 490 คน และนักเรียนหญิง 412 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 828 คน เป็น

นักเรียนชาย 414 คน และนักเรียนหญิง 414 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความสนใจในอาชีพของนักเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุดในทั้ง 3 อันดับความสนใจในอาชีพ

2. เพศกับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

ปัจจัยในเรื่องเพศมีอิทธิพลต่อความสนใจในอาชีพ ทั้งนี้เพราะประสบการณ์แรงกดดันต่าง ๆ ในสังคม เป็นเหตุให้เด็กชายและเด็กหญิงมีความแตกต่างกันในความสนใจและทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพ นอกจากนี้เด็กหญิงจะมีความคงที่ของความสนใจมากกว่าเด็กชาย

แฟรงกลิน (Franklin, cited by Horrocks 1951 : 486 - 487) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 1600 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งได้มีการทำเป็นระยะ ๆ ทั้งหมด 3 ครั้ง ในช่วงเวลา 1 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กชายจะมีความคงที่ของความสนใจในอาชีพเดิม 45% - 67% ในขณะที่เด็กหญิงจะมีความคงที่ของความสนใจในอาชีพประมาณ 64% - 75% ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เด็กหญิงจะมีความคงที่ของความสนใจในอาชีพเดิมมากกว่าเด็กชาย

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ การศึกษาของลีสแมน และวิทลีย์ (Lehman and Witly 1936 cited by Roe 1964 : 88) ที่ได้ศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพของเด็กหญิงและเด็กชาย อายุระหว่าง 8.5-18.5 ปี จำนวน 26, 878 คน ผลการศึกษาส่วนหนึ่ง พบว่าทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพของเด็กชายจะมีการเปลี่ยนแปลงตามอายุ มากกว่าเด็กหญิง และในด้านที่เกี่ยวกับความสนใจในอาชีพพบว่า เด็กหญิงมีแนวโน้มที่จะสนใจในอาชีพที่ขึ้นอยู่กับโต๊ะ อาชีพที่เกี่ยวกับความงาม เกี่ยวกับการบริการ การสอน ในขณะที่เด็กชายจะมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับการเดินทาง การมีความเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกายภาพ และงานที่ได้ออกคำสั่งผู้อื่น

ในปี พ.ศ.1947 ฟอกซ์ (Fox 1947, cited by Powell 1963 : 336) ได้ศึกษาถึงความคงที่ของความสนใจนักเรียนเกรด 9 ในระยะเวลาห่างกัน 2 เดือน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเดอร์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายจะมีความคงที่ของความสนใจในอาชีพ วิทยาศาสตร์ ดนตรี ศิลปะ เครื่องจักรกล การคำนวณ การบริการทางสังคม งานเสมียน งานคานวอร์ดกรรม และการชกชวโนฆะณา ตามลำดับ นักเรียนหญิงจะมีความสนใจคงที่ในงานคานวอร์ดกรรม วิทยาศาสตร์ ดนตรี งานเสมียน การคำนวณ เครื่องจักรกล และการชกชวโนฆะณา ตามลำดับ

ในปี ค.ศ. 1978 ฮักกี (Hawkes 1978 : 2064-A) ได้ศึกษาถึงความคงที่ของความสนใจในอาชีพของนักเรียนเกรด 9 ใน Frederick Country เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ โอไฮโอ Ohio Vocational Interest Survey, OVIS และมีการติดตามผล เมื่อนักเรียนเรียนอยู่เกรด 11 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายมีความคงที่ในเรื่องความสนใจในอาชีพมากกว่านักเรียนหญิง และพบว่าแบบแผนอาชีพของนักเรียนหญิงหลังจบชั้นมัธยมศึกษาแล้วจะมีความคงที่มากกว่านักเรียนชาย

จากการศึกษาดังกล่าวส่วนใหญ่ พบว่าความสนใจในอาชีพของเพศหญิงมีความคงที่มากกว่าเพศชาย นอกจากนี้ ได้พบว่าความสนใจในอาชีพของชายและหญิงมีทั้งแตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน ซึ่งจะกล่าวต่อไปดังนี้

สตรอง (Strong 1943 cited by Strong 1954 : 216-228, 240-245) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นนักเรียนชาย 114 คน อายุเฉลี่ย 16.6 ปี นักเรียนหญิง 114 คน อายุเฉลี่ย 16.4 ปี กลุ่มนักศึกษาวิทยาลัยทั้งชายและหญิง จำนวน 154 คน อายุเฉลี่ย 19.3 ปี กลุ่มผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิงจำนวน 335 คน มีทั้งแต่งงานและโสด อายุเฉลี่ย 38.4 ปี ผลการศึกษาพบว่า เพศชายมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก กิจกรรมวิทยาศาสตร์ การเมือง ทหาร และอาชีพที่มีลักษณะโลกไผ่ต้นเต็น ส่วนเพศหญิงสนใจอาชีพเกี่ยวกับศิลปะ ดนตรี กิจกรรมทางวรรณคดี บัญชี ครู และงานด้านสังคมสงเคราะห์

ต่อมาในปี ค.ศ. 1955 อีเซลล์ และ ทาเท็ต (Egell and Tatate 1955 : 217-222) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมองอนาคตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งชายและหญิง จำนวน 1,572 คน ผลการศึกษาพบว่าอาชีพที่นักเรียนชายสนใจมาก ได้แก่ อาชีพที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ อาชีพวิชาชีพวิชาการ การค้า เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ส่วนเพศหญิงส่วนใหญ่สนใจอาชีพวิชาชีพวิชาการ เสมียน การค้าและงานในบ้าน

แวกแมน (Wagman 1965 : 258-262) ได้ศึกษาค่านิยมในอาชีพในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุและเพศแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบสอบถาม Centers' Job Values and Desires และนำผลที่ได้เปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Centers และ Singer and Steffré พบว่า เพศหญิงจะสนใจอาชีพที่ได้ช่วยเหลือและทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม โดย

คำนึงถึงการเป็นแม่บ้านและโอกาสในการดูแลบุตร ในขณะที่เพศชายจะสนใจอาชีพที่ได้แสดงอำนาจและได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

* คูแวน และ อเดลสัน (Douvan and Adelson's, 1966 cited by Saratino and Armstrong 1980 : 517) ได้ทำการสำรวจระดับชาติ พบว่าเด็กชายมีความใส่ใจต่องานอาชีพมากกว่าเด็กหญิง เพศชายจะมีความสนใจในอาชีพที่เป็นแบบฉบับของชาย เช่น วิศวกร แพทย์ และนักอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนการวางแผนของเพศหญิงจะมุ่งสู่เรื่องการแต่งงานและความไฝ่ฝันทางอาชีพที่เชื่อมโยงกับการมีสามีในอนาคต การเลือกนี้จะแสดงถึงความชอบในอาชีพที่เป็นความเชื่อถือตามบทบาททางเพศ (Sex-role stereotypes) นั่นคือ พบว่า 95% ของอาชีพที่เป็นเพศหญิงสนใจมี 5 กลุ่ม ได้แก่ ครูในโรงเรียน นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล หัวหน้าแม่บ้านและเลขานุการ

ฟอร์ตเนอร์ (Fortner, 1970 cited by Herr and Cramer, 1984 : 236) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความชอบในอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4,000 คน เปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างชายระดับชั้นเดียวกัน จำนวน 170 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนหญิงมีแนวโน้มที่จะแสดงความชอบในอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ วิชาการ งานบริหารจัดการ และตำแหน่งงานที่ใช้ทักษะมากกว่านักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีแนวโน้มที่จะแสดงความชอบในอาชีพทั้งวิชาชีพวิชาการ อาชีพธุรกิจเล็ก ๆ อาชีพกึ่งทักษะ และอาชีพที่ไม่ใช้ทักษะน้อยกว่าเด็กชาย

วากเนอร์ (Wagner, 1977 : 1353 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกอาชีพโดยมีการติดตามผลระยะยาวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในรัฐมินเนโซตา ตั้งแต่ ค.ศ. 1960-1975 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 12 จำนวน 1,702 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของสตรีอง (Strong Vocational Interest Blank) ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า รูปแบบการเลือกอาชีพ ความชอบในอาชีพของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงในแต่ละปีจะมีความคล้ายคลึงกัน

โธมัส (Thomas, 1978 : 2764 - A) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน อัตมโมทัศน์ และความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพศชายและเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ Tennessee Self

Concept Scale, The Differential Aptitude Tests และ Ohio Vocational Interest Survey ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนชายจะสนใจอาชีพด้านเทคนิคและทักษะ มากกว่านักเรียนหญิง ในขณะที่นักเรียนหญิงจะสนใจอาชีพที่ต้องใช้วิชาชีพวิชาการชั้นสูง มากกว่านักเรียนชาย ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับการศึกษาของ คอลลาโซ (Collazo 1967 : 1534-A) ที่ได้ศึกษาโครงการด้านอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ชาวเปอร์โตริกัน จำนวน 515 คน จาก 10 โรงเรียน ผลการศึกษาส่วนหนึ่งได้พบว่า นักเรียนชายจะสนใจอาชีพที่ต้องใช้วิชาการระดับสูง ในขณะที่เพศหญิงจะสนใจอาชีพระดับต่ำกว่า

ซาอิมาน (Zaaiman 1980 : 4563 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ และการเลือกอาชีพของเพศชายและเพศหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 19 Field Interest Inventory (19 FII) ผลการศึกษาพบว่า เพศชาย และเพศหญิงมีแบบแผนความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน

คอฟฟแมน (Coffman 1981 : 187 - A) ได้ศึกษาผลกระทบของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมทางอาชีพ ความสนใจในอาชีพ และแบบแผนการเลือกอาชีพในเพศชายและเพศหญิง กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเกรด 7 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 189 คน ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า เพศหญิงมีการพิจารณาอาชีพ และมีความสนใจในอาชีพที่กว้างขวาง และเป็นอิสระมากกว่า ในขณะที่เพศชายมีทัศนคติต่ออาชีพที่ตนเข้าร่วมกิจกรรมในแบบเดิม และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

สำหรับงานวิจัยในประเทศ ได้มีผู้ใดทำการศึกษาทั้งในเขตและนอกเขตกรุงเทพมหานคร และมีความหลากหลายในระหว่างกลุ่มตัวอย่าง ระดับการศึกษา และปีที่ทำการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัย จะกล่าวพอสังเขปดังต่อไปนี้

การศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 นอกเขตกรุงเทพมหานคร ได้มีผู้ทำการวิจัยพอสังเขปดังต่อไปนี้

ประจวบ ประภาวงศ์ (2516 : 74) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสนใจ และความ ต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2515 ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสมกับโรงเรียนมัธยมสายสามัญ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 480 คน ชาย 240 คน หญิง 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ ซึ่งดัดแปลงจาก Kuder

preference Record พบว่า นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก งานนอกสำนักงาน คำนวน และวิทยาศาสตร์ มากกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับการบริการสังคมและเสมียนมากกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

หวั่น ประพาน (2516 : 69) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสนใจ และความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2515 ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสมกับโรงเรียนมัธยมสายสามัญ จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 472 คน ชาย 236 คน หญิง 236 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน แบบสำรวจความสนใจในอาชีพซึ่งคัดแปลงจาก Kuder Preference Record ผลการศึกษาพบว่า ในการเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนชายและหญิงในโรงเรียนมัธยมแบบประสมนั้น นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก และคำนวนมากกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี และบริการสังคมมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอาชีพประเภทอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับนักเรียนชายและหญิงในโรงเรียนมัธยมสายสามัญพบว่า นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานนอกสำนักงาน เครื่องยนต์กลไก คำนวนและศิลปะมากกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับการบริการสังคม ภาษาและวรรณคดีมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เสถียร ศรีรัตน์ (2522 : 26) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรกว้าง ในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิง จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามรายละเอียดส่วนตัว แบบทดสอบชนิดมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่สมาน แก้วกำเนิด คัดแปลงมาจากแบบทดสอบชุดการอบรมเลี้ยงดูของ ดันย งามมานะ และ อรุณฯ หลิมประเสริฐ แบบทดสอบเกี่ยวกับความก้าวร้าวซึ่งผู้วิจัยสร้างเอง และแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ ของโรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งคัดแปลงมาจาก Kuder Preference Record ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนชายและหญิงมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานนอกสำนักงาน เครื่องยนต์กลไก คำนวน วิทยาศาสตร์ ภาษาและวรรณคดี บริการสังคม และเสมียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่

มีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับการโฆษณา ศิลปะ และดนตรีไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร กล่าวพอสังเขปดังนี้

พิมพ์ พรอมถกล (2522 : 62-63) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 565 คน ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ ฮอลแลนด์ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน นักเรียนชายสนใจในอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์ และเทคนิคมากที่สุด นักเรียนหญิงสนใจในอาชีพสำนักงาน และงานเสมียนมากที่สุด

อัญชลี บุบผาพิบูลย์ (2522 : 59-62) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สติปัญญา และความสนใจในอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนรัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร 5 โรงเรียน จำนวน 266 คน อายุระหว่าง 14-18 ปี เป็นชาย 109 คน หญิง 157 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจของคูเดอร์ แบบสำรวจบุคลิกภาพ แสดงตัว เก็บตัว แบบทดสอบสติปัญญา ชุดแอสตันอาร์ค โปรเกรสซีฟเมทริกซ์ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานศิลปะ งานนอกสำนักงาน ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจอาชีพงานนอกสำนักงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานบริการ และงานด้านวิทยาศาสตร์ และพบว่านักเรียนหญิงไม่สนใจงานด้านจักรกลเลย

สุนทรรัตน์ กันทอง (2523 : 48 - 50) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 290 คน เป็นชาย 139 คน หญิง 151 คน มีอายุระหว่าง 14 - 18 ปี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจความสนใจในอาชีพฉบับของกรมวิชาการ ซึ่งสวัสดิ์ ประทุมราช แปล และเรียบเรียง แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเดอร์ (Kuder General Interest Survey) ฉบับภาษาไทยผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนชายและหญิงมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกี่ยวกับงานกลางแจ้ง งานทางจักรกล งานด้านคำนวณ งานวิทยาศาสตร์ งานบริการสังคม และงานเสมียน โดยที่นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานกลางแจ้ง งานทางจักรกล

และงานวิทยาศาสตร์ สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญ และนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานด้านคำนวณ งานบริการสังคม และงานเสมียนสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานกลางแจ้งมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานวรรณกรรม วิทยาศาสตร์ คนตรี ศิลปะ งานชักชวนโฆษณา งานจักรกล งานคำนวณ งานเสมียนและงานบริการสังคม ส่วนนักเรียนหญิงสนใจอาชีพงานวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานชักชวนโฆษณา งานคนตรี งานวรรณกรรม งานบริการสังคม งานกลางแจ้ง งานจักรกล งานคำนวณ งานเสมียน และงานศิลปะ

มารศรี กองเกตุ (2524) ได้ศึกษาการเลือกอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 341 คน เป็นชาย 136 คน และหญิง 205 คน ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับความสนใจในอาชีพ พบว่า นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานวิทยาศาสตร์และเทคนิคมากที่สุด รองลงมาคือ งานช่างฝีมือและกลางแจ้ง งานสำนักงานและเสมียน งานจัดการและค้าขาย ซึ่งนักเรียนให้ความสนใจเท่ากับงานศิลปะ คนตรี และวรรณกรรม ส่วนงานบริการการศึกษาและสังคมสนใจน้อยที่สุด สำหรับนักเรียนหญิงสนใจงานวิทยาศาสตร์และเทคนิคมากที่สุดเช่นกัน รองลงมาคือ งานสำนักงานและ เสมียน งานศิลปะ คนตรี และวรรณกรรม งานบริการการศึกษาและสังคม ส่วนงานช่างฝีมือและกลางแจ้ง และงานจัดการและค้าขาย สนใจน้อยที่สุด

การศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกเขต กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

พรพรรณ นิมขุนทด (2513 : 50 - 57) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจและการเลือกอาชีพของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 78 คน เป็นชาย 48 คน หญิง 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สำหรับสำรวจความสนใจเกี่ยวกับอาชีพ และแบบทดสอบบุคลิกภาพที่ได้ดัดแปลงมาจาก Edward Personal Preference Schedule ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนชายและหญิงที่มีบุคลิกภาพต่างกันมีความสนใจในอาชีพต่างกัน และนักเรียนชายสนใจในอาชีพเกี่ยวกับอาชีพทางเทคนิควิทยา เช่น วิศวกร ช่างเทคนิค และช่างอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนนักเรียนหญิง

สนใจอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล พนักงานบริการต่าง ๆ มากที่สุด อาชีพที่นักเรียนชายสนใจ รองลงมาได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับองค์การ ได้แก่ อาชีพข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักบัญชี อาชีพเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั่วไป ซึ่งได้แก่ นายควา ผู้พิพากษา อัยการ ครู และสถาปนิก และอาชีพที่เกี่ยวกับการให้บริการ ซึ่งได้แก่ อาชีพ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และนักสังคมสงเคราะห์ ส่วนอาชีพที่นักเรียนชายสนใจน้อยมาก อาชีพที่เกี่ยวกับธุรกิจ อันได้แก่ อาชีพตัวแทนและนายหน้า คนขายของในร้านค้า กับอาชีพที่เกี่ยวกับกลางแจ้งได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม เหมืองแร่ ป่าไม้ ประมง และช่างสำรวจ สำหรับนักเรียนหญิงสนใจอาชีพที่รองลงมาตามลำดับ คือ อาชีพเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั่วไป ซึ่งได้แก่ อาชีพครู สถาปนิก นักเขียน นักโฆษณา อาชีพที่เกี่ยวกับองค์การ ซึ่งได้แก่ ข้าราชการ นักบัญชี และเลขานุการ อาชีพที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้แก่ อาชีพนักวิทยาศาสตร์ แพทย์ และเภสัชกร และอาชีพที่เกี่ยวกับศิลปะและการบันเทิง ส่วนอาชีพที่นักเรียนหญิงไม่มีความสนใจเลย คือ อาชีพที่เกี่ยวกับเทคนิควิทยา อาชีพเกี่ยวกับธุรกิจ และอาชีพที่เกี่ยวกับกลางแจ้ง

การศึกษาความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร
ครั้งนี้

เพียงใจ พึ่งพระเกียรติ (2500) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของนักเรียนในจังหวัดพระนครธนบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 483 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายสนใจอาชีพแพทย์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ อาชีพทหารบก วิศวกร ช่างกล ครู อาจารย์ ฯลฯ ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพแพทย์มากที่สุด เช่นกัน รองลงมาได้แก่ พยาบาล เภสัชกร เลขานุการ ทหารอากาศ เกษตรกร นักบัญชี นักสังคมศาสตร์ ผู้พิพากษา และจิตรกร ตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2527 ได้มีการสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชายและหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

นิภา วันวนเวทิน (2527 : 108-112) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนในภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,235 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,195 คน เป็นชาย 563 คน และหญิง 632 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,040 คน เป็นชาย 442 คน หญิง 598 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความสนใจในอาชีพของ

นักเรียน พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิง ทั้งในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการมากที่สุด ในทั้ง 3 อันดับความสนใจในอาชีพ และในการพิจารณาเป็นรายอาชีพที่นักเรียนสนใจมากที่สุด 5 อาชีพ แรกของความสนใจอาชีพอันดับ 1 พบว่า นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจอาชีพ ตำรวจ วิศวกร แพทย์ ช่างเทคนิควิศวกรรมไฟฟ้า และทหาร ตามลำดับ นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจในอาชีพ พยาบาล แพทย์ พนักงานธนาคาร เลขานุการ และครู ตามลำดับ นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพ ทหาร ตำรวจ ข้าราชการฝ่ายปกครอง ทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และนักบิน ตามลำดับ นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพ พยาบาล ครู นักธุรกิจ พนักงานธนาคารและเลขานุการ ตามลำดับ

ขมาธร พันธุมโพธิ์ (2527 : 115-122) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียน ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2,158 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,224 คน เป็นชาย 546 คน และหญิง 678 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 934 คน เป็นชาย 279 คน และหญิง 655 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความสนใจในอาชีพ พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุดในทั้ง 3 อันดับ ความสนใจในอาชีพ และในการพิจารณา รายอาชีพที่นักเรียนสนใจมากที่สุด 5 อันดับ แรกของความสนใจในอาชีพอันดับ 1 พบว่า นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจอาชีพ วิศวกร ช่างเทคนิควิศวกรรมไฟฟ้า ทหาร แพทย์ และสถาปนิก ตามลำดับ และนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจในอาชีพ แพทย์ พยาบาล นักธุรกิจ แอร์โฮสเตส ช่างตกแต่งภายใน เกสซ์กร และค้ำขาย ตามลำดับ สำหรับนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจอาชีพวิศวกร ตำรวจ ทหาร นักธุรกิจและค้ำขาย ตามลำดับ และนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจอาชีพ พยาบาล นักธุรกิจ ค้ำขาย มัคคุเทศก์ เลขานุการ และช่างตกแต่งภายใน ตามลำดับ

อนงค์ สุกุลคุ (2527 : 85-87) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,730 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 902 คน เป็นชาย 490 คน และหญิง 412 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 828 คน เป็นชาย 414 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความสนใจในอาชีพ พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการมากที่สุด ในทั้ง 3 อันดับความสนใจในอาชีพ และในการพิจารณารายอาชีพที่นักเรียน

สนใจมากที่สุด 5 อันดับแรกของความสนใจในอาชีพอันดับ 1 พบว่า นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจในอาชีพ ทหาร ช่างเทคนิควิศวกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ตำรวจ ช่างซ่อมเครื่องจักรยานยนต์และช่างไฟฟ้า ตามลำดับ และนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สนใจในอาชีพพยาบาล แพทย์ นักธุรกิจ ครู-อาจารย์ และพนักงานธนาคาร ตามลำดับ สำหรับนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพ ทหาร ตำรวจ ครู-อาจารย์ นักบินและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ตามลำดับ นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพพยาบาล ครู-อาจารย์ พนักงานธนาคาร ถ้าชายดำเนินการเอง และนักธุรกิจ ตามลำดับ

3. ระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนกับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ความสามารถทางการเรียนของนักเรียน ได้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งจะไปสู่การประกอบอาชีพและเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียนด้วย จากการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาพบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพในพฤติกรรมทางอาชีพของนักเรียน (Super, Kowaski and Gotkin, 1967 cited by Osipow, 1973 : 146 - 147) นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังมีความสัมพันธ์กับการเลือกระดับอาชีพของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Eaddy, 1969 : 2958 - 2959)

เพอร์โรน (Perrone, 1965 : 254 - 257) ได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมและความพอใจในอาชีพของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างนักเรียนหญิงเกรด 7 และเกรด 8 จำนวน 196 คน พร้อมทั้งบิดามารดาของนักเรียนเหล่านั้นด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ ได้แก่ Value, Orientation (VO) Instrument และ Mooney Problem ckecklist ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีระดับสติปัญญาสูงมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนดีจะให้ความสนใจในอาชีพที่มีโอกาสแสดงออก และอาชีพที่นำความพอใจส่วนตัวมาให้ มักจะต้องการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นเพื่อจะนำตนไปสู่จุดหมายในชีวิต ตรงข้ามกับเด็กที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำจะไม่สนใจในการแสดงออกของตน และตั้งจุดหมายในงานอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของตน

แบลคเบอร์น (Blackburn, 1975 : 4152-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีผลต่อความคาดหวัง และความใฝ่ฝันทางอาชีพของนักเรียนหญิงในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีสุดท้าย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 428 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงจะคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพสูง และมีความใฝ่ฝันในอาชีพระดับสูง

อบูซาล (Abusal, 1983 : 2124-A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความชอบในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 537 คน เป็นนักเรียนใน Vocational Technical Schools รัฐ Oklahoma ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่าคะแนนเฉลี่ยสะสม ประสิทธิภาพในการทำงานของนักเรียน เพศ เชื้อชาติ ระดับการศึกษาของมารดา และระดับอาชีพของบิดา มีความสัมพันธ์กับการเลือกแผนการฝึกอาชีพของนักเรียน

อย่างไรก็ตาม ฟิลิบิน (Philibin, 1980 : 4415-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจ ความสามารถ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และลักษณะบางประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีแผนการเรียนต่างกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ Ohio Survey Test เพื่อวัดความสามารถทางภาษา คณิตศาสตร์ สัมฤทธิ์ผลทางการอ่าน และการแสดงออกทางภาษาอังกฤษ และสัมฤทธิ์ผลทางคณิตศาสตร์ และใช้ Ohio Vocational Interest Survey [OVIS] ในการวัดความสนใจในอาชีพในหมวดอาชีพต่าง ๆ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า ไม่มีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างระดับคะแนนของ OVIS และตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา

สำหรับการวิจัยในประเทศเกี่ยวกับระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนกับความสนใจในอาชีพ กล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2519 เปรื่อง จินดา (2519 : 93) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 506 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกับมีส่วนสัมพันธ์กับการให้เหตุผล หรือแรงจูงใจในการเลือกอาชีพหมวดต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะเหตุผลในการเลือกอาชีพเพื่อความก้าวหน้าทางอาชีพนั้นได้พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีความต้องการในด้านความก้าวหน้า มั่นคงและปลอดภัยในอาชีพมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนปานกลาง และสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในปี พ.ศ. 2525 อรอนงค์ แจ่มผล (2525 : 21) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะกับความสนใจในอาชีพ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนกับการตัดสินใจ เลือกอาชีพของ

นิสิตนักศึกษาปีที่ 2 จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัย-
ธรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 453 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจพฤติกรรม
ทางอาชีพ มาตรการทัศนคติของไกรท์ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของแอนดรู โคนอล เจ เว
ไรท์สโตน และคาร์ล อาร์ กนซ์ และ แบบสำรวจการตัดสินใจเลือกอาชีพซึ่งผู้วิจัยสร้างเอง
ผลการศึกษารายหนึ่งพบว่า สมรรถนะผลทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพ

นิภา วัฒนเวทิน (2527 : 108-114) ชมาธร พันธุมโพธิ (2527 : 115-122)
อนงค์ สกฤต (2527 : 85-89) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคใต้ กรุงเทพมหานคร และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้
แบบสอบถามความสนใจในอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยสร้างร่วมกัน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ
มัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีระดับสมรรถนะผลทางการเรียน สูง ปานกลาง และต่ำ ต่างก็สนใจอาชีพ
หมวดวิชาชีพวิชาการ มากที่สุดในทั้ง 3 อันดับความสนใจในอาชีพ

4. อาชีพของบิดา และอาชีพของมารดา กับความสนใจในอาชีพ

ด้วยเหตุที่พัฒนาการทางอาชีพได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมที่บุคคลได้รับการ
เลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมที่บุคคลเจริญเติบโตมา ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นสิ่งแวดลอมทางสังคม
ที่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุด เป็นหน่วยทางสังคมและทางจิตวิทยาหน่วยแรกที่สุดในการถ่ายทอดทาง
วัฒนธรรมและการ พัฒนาบุคลิกภาพ ครอบครัวจึงมีส่วนในการวางเงื่อนไขการตอบสนองทุกชนิดที่
บุคคลแต่ละคนจะแสดงออกมาตั้งแต่วัยเด็ก และมีการควบคุมเหนือพฤติกรรมของบุคคลนั้น มาจน
กระทั่งวัยรุ่น หรือวัยผู้ใหญ่ (Crites, 1969 อ้างในพรรณราย ทรัพย์ประภา, 2528 : 68)
อาชีพของบิดามารดา จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของอาชีพ ก่อนที่บุคคลนั้นจะเข้าสู่
ตลาดแรงงาน (Miller and Form, 1964) จากการที่เด็ก ๆ มักจะสืบทอดระดับอาชีพ ของ
บิดามารดา โดยทางอ้อม 2 ทาง คือทางกายภาพ เช่น การสืบทอดธุรกิจส่วนตัวของบิดามารดา
และทางจิตใจ (จากอิทธิพลทางความคิดเห็นและความทะเยอทะยานของบิดามารดา) (Caplow,
1954 อ้างใน พรรณราย ทรัพย์ประภา, 2528 : 70) นอกจากนั้น เด็กยังได้รับการส่งเสริม
สนับสนุนและการให้แรงจูงใจ ในการศึกษาและอาชีพ จากบิดามารดาด้วย

แกลเลอร์ (Galler, 1951 : 439 - 445) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของเด็ก
วัยรุ่นซึ่งมีอายุระหว่าง 12-14 ปี พบว่าเด็กในวัยนี้ทั้งชาย และหญิงต่างก็มีความกระตือรือร้นใน

เรื่องอาชีพแล้ว และอาชีพที่สนใจก็มีได้สูงไปกว่าระดับอาชีพของบิดามารดา ซึ่งต่อมาในปี 1952 มอเซอร์ (Moser, 1952 cited by Powell, 1963 : 375) ได้ศึกษาพบว่า วัฒนธรรมบรรยากาศแวดล้อมที่บ้าน สถานภาพบิดามารดา ตัวอย่างจากบิดามารดาจะเป็นตัวการสำคัญอย่างหนึ่งต่อความชอบ และการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุตร

สเตฟเฟอร์ (Steffle, 1952 cited by Powell, 1963 : 375) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจุดหมายในอาชีพของนักเรียน กับอาชีพของบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,000 คน ผู้ซึ่งรับการบริการแนะแนวอาชีพมาแล้ว ผลการศึกษาพบว่า จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับอาชีพของวัยรุ่นจะสัมพันธ์กับอาชีพของบิดามารดา ในแต่ละระดับอาชีพ จึงอาจเป็นไปได้ว่าบุตรมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพซึ่งบิดาประกอบอาชีพอยู่ หรือในอาชีพที่ใกล้เคียงกัน เพราะเป็นอาชีพที่พวกเขารู้จักดีที่สุด

ฮอลแลนด์ (Holland, 1962 cited by Holland 1973 : 46, Osipow, 1973:119-120) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอาชีพบิดากับความสนใจในอาชีพของบุตร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่ได้เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่า 1 ปี เป็นกลุ่มที่หนึ่ง และนักเรียนที่สำเร็จมากกว่า 2 ปี เป็นกลุ่มที่สอง จำนวน 1,177 คน และ 994 คน ตามลำดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของฮอลแลนด์ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า อาชีพบิดามีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพของบุตรชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คอลลาโซ (Collazo, 1967 : 1534-A) ได้ศึกษาโครงการด้านอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายช่วงเปอร์โตริกัน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 515 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่อยู่ในเขตเมืองที่บิดามารดามีอาชีพระดับวิชาชีพ หรือรับราชการจะสนใจอาชีพที่ต้องใช้วิชาการชั้นสูง และนักเรียนในชนบท หรือบิดามารดามีอาชีพเกษตรกรรม จะสนใจอาชีพที่ต้องใช้ทักษะมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ แบลคเบอร์น (Blackburn, 1975 : 4152 A) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง และความปรารถนาในการศึกษา และอาชีพ ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีสุดท้าย กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 428 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพอยู่ในระดับสูงจะมีความคาดหวัง และความปรารถนาในอาชีพสูงกว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพอยู่ในระดับต่ำ

บาร์เคลย์ (Barclay, 1972 cited by Holland, 1973:54) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอาชีพบิดากับความสัมพันธ์ของนิสิตนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 1,386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจบรรยากาศในห้องเรียนของ บาร์เคลย์ (Barclay Classroom Climate Inventory) ซึ่งสร้างขึ้นปี ค.ศ 1970 และจำแนกนักเรียนตามชนิดของลักษณะงานของบิดามารดา ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า อาชีพของบิดามีความสำคัญอย่างมากในการกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในอาชีพ

อูซาล (Abusal, 1983 : 2124 A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความชอบในอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 537 คน ใน Vocational Technical Schools รัฐโอกลาโฮมา ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์กับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง อาชีพของบิดา กับการเลือกแผนการฝึกอาชีพของนักเรียน

ในการศึกษาเกี่ยวกับการถือตนตามแบบของบิดามารดา กับความสนใจของบุตรนี้ ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้หลายท่าน จะกล่าวพอสังเขปดังนี้

ไครส์ (Crites, 1962 cited by osipow, 1973 : 119-120) ได้ทำการประเมินชนิด ระดับและแบบแผนงาน การถือตนตามแบบบิดามารดาของบุตร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน เป็นชายทั้งหมดได้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มผู้มารับบริการทางด้านการศึกษาและอาชีพจากศูนย์การให้คำปรึกษาของมหาวิทยาลัยจำนวน 100 คน กลุ่มผู้มารับบริการทางการศึกษาและอาชีพที่มาสวมหมวกอีก 100 คน และกลุ่มทั่วไปไม่ใช่ผู้มารับบริการการศึกษาและอาชีพ จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของสตรีอง (Strong Vocational Interest Blank) ได้มีการให้กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนเกี่ยวกับตนเอง บิดา และมารดา โดยใช้วิธี Semantic differential ratings มี 9 เสกัล และแบบแผนความสนใจนี้วิเคราะห์โดยใช้เทคนิควิเคราะห์ตามแบบของ สตีเฟนสัน (Stephenson's 1961) รวมประยุกต์เข้ากับแบบสำรวจความสนใจทางอาชีพของสตรีอง ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าแบบแผนความสนใจในอาชีพจากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ สตรีอง มีความสัมพันธ์กับการถือตนตามแบบบิดา แต่ไม่สัมพันธ์กับการถือตนตามแบบมารดา การถือตนตามแบบบิดาของบุตรชายนี้มีความสัมพันธ์อย่างมากต่อบุตรชายที่มีความสนใจในอาชีพด้านธุรกิจ และมีความสัมพันธ์กับการถือตนตามแบบบิดาเพียงเล็กน้อย ในบุตรที่ให้คะแนนความสนใจในอาชีพที่เกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี ขณะเดียวกับบุตรชายมีการถือตนตามแบบบิดาในระดับปานกลางในกลุ่มที่มีความสนใจในอาชีพเกี่ยว

กับสังคมวิทยา และวิทยาศาสตร์กายภาพ

สิ่งที่น่าสนใจจากการศึกษาของไครส์ ก็คือ เป็นที่น่าสังเกตว่าแบบแผนความสนใจในอาชีพได้ปรากฏขึ้นนานตราบเท่าที่ได้มีการถือคนตามแบบบิคามารดา เพศชายที่มีการถือคนตามแบบเพศชาย ด้วยกันนั้น มีความสนใจในอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ และเพศชายที่มีการถือคนแบบบิคาและมารดาด้วยกัน นั้นมีความสนใจในอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคและงานด้านภาษา ทำให้เกิดข้อค้นพบที่ตั้งเป็นสมมติฐาน แบบแผนความสนใจในอาชีพมีผลต่อ ระดับ หรืออัตราและชนิดของการถือตามแบบบิคามารดา

สไตเมล และซูซีเตลิส (Steimel and Suziedelis, 1963 cited by Osipow, 1963 : 120) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ลักษณะเด่นของบิคาหรือมารดา คนใดคนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสนใจในอาชีพของบุตร ซึ่งการศึกษานี้มาจากการคาดคะเนตามรูปแบบในการพัฒนาความสนใจที่มาจาก การถือคนตามแบบบิคามารดานั่นเอง กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาวิทยาลัยปีที่ 1 และ 2 จำนวน 198 คน และคัดเลือกผู้ซึ่งสามารถตอบสนองการรับรู้อิทธิพลของบิคามารดา ได้อย่างสูงจำนวน 84 คน เครื่องมือที่ใช้ในทางวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจอาชีพของสตรี และเครื่องมือที่ใช้วัด การรับรู้อิทธิพลของบิคามารดา เขาได้ทำการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม (กลุ่มที่มีการรับรู้อิทธิพลของบิคามารดาได้สูงและต่ำ) ผลการศึกษาพบว่า เด็กชายที่ได้รับอิทธิพลจากบิคา มีคะแนนความสนใจในอาชีพสูงกว่า เด็กชายที่ได้รับอิทธิพลจากมารดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เด็กชายที่ได้รับอิทธิพลการถือคนตามแบบบิคา ได้มีความสนใจในอาชีพเหล่านี้สูง ได้แก่ อาชีพวิศวกร นักเคมี ผู้จัดการฝ่ายผลิต นักบิน อาจารย์สอนคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผู้จัดการ Ymca ผู้จัดการฝ่ายบุคคล นักบริหาร นักบัญชี ในขณะที่เด็กชายที่ได้รับอิทธิพลการถือคนตามแบบมารดา ได้ให้คะแนนความสนใจในอาชีพเหล่านี้สูง ได้แก่ อาชีพพนักงานขาย ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา และนักกฎหมาย เป็นที่น่าสังเกตว่าความแตกต่างที่พบนั้นเกิดจากความคาดหวังในความแตกต่างทางเพศ นั่นคือ เด็กชายที่ได้อิทธิพลการถือคนตามแบบบิคา ได้ให้ความสนใจในอาชีพที่มีลักษณะเด่นทางเพศชายด้วยคะแนนสูงมากกว่า และเด็กชายที่ได้รับอิทธิพลการถือคนตามแบบมารดาได้ ให้คะแนนความสนใจในอาชีพที่มีลักษณะเด่นทางเพศหญิงสูงกว่าเช่นกัน

นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอิทธิพลจากบิคาเลือกวิชาเอกในวิทยาลัยทางสายวิทยาศาสตร์เป็นส่วนมาก ในขณะที่เดียวกันกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอิทธิพลจากมารดา มุ่งที่จะศึกษา

ทางด้านศิลปศาสตร์ และนอกจากนั้นบิดาของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับอิทธิพลจากบิดานั้นส่วนใหญ่มีอาชีพในระดับวิชาชีพวิชาการ และมีการศึกษาสูงกว่าบิดาของกลุ่มที่ได้อิทธิพลจากมารดา บิดาของกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากบิดาโดยเฉลี่ยแล้วจะมีความรู้จากการศึกษาอย่างเป็นทางการสูงกว่ามารดา ในกลุ่มเดียวกันเกือบ 2 ปี ซึ่งต่างจากบิดามารดาของกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากมารดา ที่ต่างก็มีระดับการศึกษาเท่า ๆ กัน จากรายงานนี้ถึงแม้ว่าสไตเมลและซูซีเคลิส จะไม่ได้ตอบคำถามบางส่วนที่เกิดขึ้นจากข้อค้นพบข้างต้นว่า การได้รับอิทธิพลจากบิดานั้นขึ้นอยู่กับบุตรชายมีความสัมพันธ์กับสถานภาพและความเคารพนับถือต่อบิดาเพียงใด และได้พบว่าการศึกษาที่เป็นคนที่มีการศึกษาคือ หรือมีอาชีพวิชาชีพวิชาการและมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง จะมีอิทธิพลต่อบุตรชายอย่างมาก ในการที่จะชักชวนให้คล้อยตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตามเขาได้สรุปและแสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ต่อสนใจในอาชีพของบุตรอย่างชัดเจน

ฮิลเบิร์น (Heilburn, 1969 cited by Osipow, 1973 : 123) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการคำนวณหาดัชนีความคล้ายระหว่างบุตรกับบิดามารดาเพศเดียวกันกับบุตรด้วยลักษณะบุคคลิกภาพที่มีมากกว่า 15 มิติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่มารับบริการให้คำปรึกษา จำนวน 80 คน เป็นชาย 47 คน และหญิง 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ สตรีง เป็นต้น ผลการศึกษาพบว่า บุตรชายที่ถือตนตามแบบของบิดาที่มีลักษณะเด่นทางเพศชายจะนำไปสู่การก่อตัวของความสนใจในอาชีพตามแบบบิดา

เวิร์ท (Werts, 1986 cited by Osipow, 1973 : 242) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความชอบในอาชีพจำแนกตามอาชีพของบิดา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยปีที่ 1 จำนวน 76,015 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของสตรีง ผลการศึกษาพบว่ามีแบบแผนในอาชีพที่คล้ายกันระหว่างบุตรชายและบิดา 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรกบิดาประกอบอาชีพเกี่ยวกับสังคมวิทยาและในสายงานของสังคมวิทยา ตัวอย่างเช่น บุตรชายของครูจะสนใจเลือกอาจารย์วิทยาลัย บุตรชายของพนักงานเสมียนสนใจที่จะเลือกเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย หมอสอนศาสนา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น กลุ่มที่สองได้แก่บิดาที่ประกอบอาชีพวิทยาศาสตร์กายภาพ จะมีบุตรชายที่สนใจจะเลือกอาชีพที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์กายภาพด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น บุตรชายนักเคมีจะสนใจเลือกอาชีพนักฟิสิกส์และนักคณิตศาสตร์ บุตรชายนักชีววิทยาจะสนใจเลือกอาชีพเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม เป็นต้น กลุ่มที่สามได้แก่ บิดาที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์จะมีบุตรชายที่สนใจเลือกอาชีพเกี่ยวกับการแพทย์ ตัวอย่างเช่น บุตรชายของนายแพทย์ ก็จะสนใจที่จะ

เลือกอาชีพแพทย์ บุตรชายของทันตแพทย์ก็สนใจที่จะเลือกอาชีพแพทย์ และทันตแพทย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาที่ไ้ผลต่างกันในด้านอาชีพของบิดาของบุตรชาย ได้แก่ การศึกษาของมอว์ซีเลียน (Mowsesian, 1966 cited by Osipow, 1973 : 243) ที่ได้ศึกษาและจำแนกระดับความชอบในอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของรัฐ Wisconsin จำนวน 147 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่วางแผนไปสู่อาชีพที่เกี่ยวกับ วิชาชีพวิชาการ ซึ่งสูงกว่าอาชีพของบิดาของพวกเขา และนั่นคือมีแนวโน้มว่าบุตรจะมีอาชีพที่ออกห่างไปจากสายงานของบิดา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของโครเกอร์ และลุตตี (Kroger and Louttit, 1953 : 203-212) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของบิดา และความสนใจในอาชีพของนักเรียน พบว่า ความสนใจในอาชีพของนักเรียนส่วนใหญ่จะสนใจในอาชีพที่มีรายได้สูง และสถานภาพทางสังคมสูงกว่า ระดับอาชีพบิดา

นอกจากนี้ จากการศึกษาของเฮนเดอร์สัน (Henderson, 1958 อ้างใน พรรณราย ทรัพย์ะประกษา, 2528 : 34) ได้พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนอัตมโนทัศน์ของบุตรชายว่าเหมือนกับของบิดาเมื่อประเมินจาก SVIB แต่สำหรับนักเรียนเกรด 12 ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งเฮนเดอร์สันอธิบายว่า เมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น เขาก็มองหาตัวแบบอื่นมาเป็นตัวแบบทางค่านิยมของเขา

สำหรับงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับอาชีพบิดาและอาชีพมารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียน จะกล่าวพอสังเขป ดังนี้

พิมพ์ พรอมถกล (2522 : 67) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 565 คน เป็นชาย 232 คน หญิง 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของ ฮอลแลนด์ แบบสอบถามสภาพแวดล้อมของครอบครัว และแบบสำรวจอื่น ๆ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพต่างกับมีความสนใจในอาชีพไม่ต่างกัน

สมจิต อภิขณาพงศ์ (2523 : 46) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2523 ในจังหวัดชุมพร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 432 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพมาตรฐานของกองวิจัยทางการศึกษากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพต่าง

กันจะมีความสนใจในอาชีพในแต่ละประเภทไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ พิมพ์พรอมถกุล

ในปี พ.ศ. 2524 มาร์ศรี กองเกตุ (2524 : 52-54) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอาชีพของ บิดามารดาต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน มีอายุระหว่าง 14-18 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของ สอลแลนด์ ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า อาชีพของบิดา และอาชีพของมารดาไม่มีผลต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน นักเรียนที่บิดาและมารดาประกอบอาชีพในแต่ละประเภท สนใจอาชีพงาน วิทยาศาสตร์ และเทคนิคมากที่สุด

นิภา วัฒนเวทิน (2527 : 108-114) ชมาธร พันธุมโพธิ (2527 : 115-122) อนงค์ สุกุล (2527 : 85-89) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคใต้ กรุงเทพมหานคร และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามความสนใจในอาชีพซึ่งผู้วิจัยสร้างร่วมกัน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่บิดามารดาประกอบอาชีพในหมวดอาชีพใดก็ตาม นักเรียนสนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุดในทั้ง 3 อันดับความสนใจในอาชีพ

5. ระดับการศึกษาของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

ระดับการศึกษาของบิดาเป็นส่วนหนึ่งที่บ่งชี้ถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนอาชีพของบุคคล (Super, 1953) ทั้งนี้เพราะเด็กจะได้รับอิทธิพลจากบิดามารดาในด้านความคาดหวัง ความมุ่งหวังในอาชีพที่ยอมรับและเป็นไปได้ ตลอดจนการสนับสนุนทั้งทางคำพูดและทางการเงินที่จะให้การศึกษาและการฝึกอบรมที่เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพ บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงย่อมสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพได้กว้างขวางกว่าทำให้เด็กเรียนรู้จักโลกของอาชีพได้ดี นอกจากนี้ ระดับความใฝ่ฝันของบิดามารดาจะมีอิทธิพลที่สำคัญต่อความสนใจในอาชีพของเด็ก ๆ เป็นอย่างมาก (Dole, 1973 อ้างใน พรณราย ทพยะประภา, 2528 : 36)

แบลคเบอร์น (Blackburn, 1975 : 4152-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังและความปรารถนาในการศึกษาและอาชีพของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีสุดท้าย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 428 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่บิดา

มารดา มีระดับการศึกษาสูงจะมีความคาดหวัง และความปรารถนาในอาชีพสูงด้วย

ฮัตตัน (Hutton, 1979 : 6051 - A) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพและแรงจูงใจต่อความสำเร็จในอาชีพของเพศหญิง จำนวน 351 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจโลกของงาน (World of Work Inventory) และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า เพศหญิงกลุ่มที่มีความปรารถนาของอาชีพสูงจะมีบิดาและมารดา มีระดับการศึกษาคล้ายคลึงกัน ในขณะที่กลุ่มที่มีความปรารถนาทางอาชีพต่ำบิดาจะมีระดับทางการศึกษาสูงกว่าการศึกษาของมารดา

สำหรับการวิจัยในประเทศเกี่ยวกับระดับการศึกษาของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพกล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

พิมพ์ พร้อมถกล (2522 : 67) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 565 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของ ฮอลแลนด์ พบว่านักเรียนมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกันตามระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง นักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่รู้หนังสือจะสนใจในอาชีพประเภทงานจัดการและค้าขายมากที่สุด ส่วนนักเรียนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นไปจะสนใจในอาชีพประเภทงานวิทยาศาสตร์ และเทคนิคมากที่สุด

สมจิต อภิขานางศ์ (2523 : 50) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 432 คนในจังหวัดสุพรรณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสำรวจความสนใจในอาชีพมาตรฐานของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่านักเรียนที่บิดามารดา มีระดับการศึกษาตั้งแต่ไม่ได้เข้าศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษามีความสนใจในอาชีพ แต่ละประเภทไม่แตกต่างกัน

มารศรี กองเกตุ (2524 : 62) ได้ศึกษาผลของระดับการศึกษาบิดามารดาต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ ฮอลแลนด์ และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยมีการแบ่งระดับการศึกษาของบิดามารดา เป็น 4 ระดับ ได้แก่ ไม่ได้เข้าเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ได้พบว่าระดับการศึกษาของบิดามีผล

กระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน แต่ระดับการศึกษาของมารดาไม่มีผลกระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียน นอกจากนี้ พบว่านักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาในแต่ละระดับ จะให้ความสนใจในงานวิทยาศาสตร์ และเทคนิคมากที่สุด

นิภา วัฒนเวทิน (2527 : 108-114) ชมาธร พันธุมโพธิ (2527 : 115-122) อนงค์ สกุลกู (2527 : 85-89) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคใต้ กรุงเทพมหานคร และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามความสนใจในอาชีพซึ่งผู้วิจัยสร้างร่วมกัน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่บิดามารดามีระดับการศึกษาสูง ปานกลาง และต่ำ ต่างก็สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุดในทั้ง 3 อันดับความสนใจในอาชีพ

สำหรับวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา กับความสนใจในอาชีพ กล่าวพอสังเขปดังนี้

เออร์แลนสัน (Erlandson, 1953 cited by Miller, 1971 : 297) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของคะแนนความสนใจในอาชีพ จำแนกตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนปีสุดท้ายของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายรัฐ Minnesota จำนวน 1,121 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ สตรีอง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับแบบแผนทางอาชีพ ได้แก่ อาชีพบิดา อาชีพมารดา การศึกษาของบิดามารดา แหล่งรายได้ของครอบครัว เป็นต้น

6. ระดับรายได้ของบิดามารดา กับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

รายได้ของบิดามารดาเป็นสิ่งที่แสดงถึงสถานะเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมอันมีอิทธิพลต่อบุตรในพัฒนาการทางอาชีพ โอกาสในการศึกษา และการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพราะรายได้ของบิดามารดา เป็นปัจจัยสำคัญในการตั้งความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพแก่บุตร เด็กที่มาจากครอบครัวระดับสูงสถานภาพทางเศรษฐกิจดี จะมีโอกาสที่ดีมากที่จะรับการสนับสนุนทางการเงินเพื่อการศึกษา และเมื่อเข้าทำงานใหม่ ๆ ยังได้รับการเกื้อหนุนจากบิดามารดาได้ บิดามารดาจากครอบครัวระดับกลางมีแนวโน้มที่จะเสียสละให้บุตรได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน เช่น กู้หนี้ยืมสิน หรือขายที่นา เพื่อส่งเงินมาส่งเสียลูก ๆ แต่บิดามารดาจากครอบครัวระดับต่ำซึ่งมีรายได้น้อยไม่สามารถจะกระทำเช่นนั้นได้ ด้วยเหตุนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้

เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะต่างกัน อาจได้รับความคาดหวังจากบิดามารดาในอาชีพที่เป็นที่ยอมรับและเป็นไปได้ และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ ทักษะคิด และความสนใจเกี่ยวกับอาชีพได้นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการเข้าสู่อาชีพเร็วหรือช้า จากการศึกษาของกินซ์เบอร์ก และคณะ (Ginzberg and Others, 1951 cited by Osipow, 1973 : 85) ได้พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะเข้าสู่ระยะการเลือกอาชีพโดยพิจารณาตามความเป็นจริงเร็วกว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง

โรเซนเบอร์ก (Rosenberg, 1957, cited by Osipow, 1973 : 242) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นทางสังคมของบิดามารดา และความคาดหวังทางอาชีพกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 คน ผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า การประกอบอาชีพของเด็กในอนาคตนั้น มีความสัมพันธ์อย่างสูงมากกับระดับรายได้ของบิดา กล่าวคือ ระดับรายได้ของบิดามีอิทธิพลต่อความคาดหวังในอาชีพและการเจริญรอยตามบิดา ฉะนั้นรายได้ของครอบครัวจึงดูเหมือนเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ตอนที่เรียนในด้านการศึกษาเรื่องรายได้ โอกาสและการเลือกอาชีพที่เฉพาะเจาะจง

เช่นเดียวกับการศึกษาของ แบลคเบอร์น (Blackburn, 1975:4152-A) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการคาดหวังและความใฝ่ฝันทางอาชีพของนักเรียนหญิงในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายปีสุดท้าย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 428 คน ใน Northeast Texas เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ได้พบว่านักเรียนที่บิดามารดามีรายได้สูงจะมีความใฝ่ฝันทางอาชีพสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเอ็มพี และซีเวลล์ (Empey, 1956 : 703-709; Sewell, 1957 : 66-73) ที่ได้พบว่า นักเรียนที่ครอบครัวมีสถานะทางเศรษฐกิจระดับสูงจะมีความต้องการในเรื่องการศึกษา และอาชีพสูงกว่านักเรียนที่ครอบครัวมีสถานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำ และนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจระดับต่ำ จะสนใจในอาชีพระดับสูงกว่าบิดาของตนด้วย

คุก (Cook, 1967:799A) ได้ศึกษาตัวประกอบที่สัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของวัยรุ่นชายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน จากโรงเรียน Jefferson Country ในรัฐ Wisconsin และผลการศึกษาส่วนหนึ่งพบว่า ความสนใจในอาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจ และระดับความปรารถนาในอาชีพ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีระบบกับการเลือกอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

เพียช และ โจนส์ (Pierce and Jones, cited by Powell, 1963 : 374-375) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพ จำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจ และสังคม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเดอร์ (Kuder Vocational Preference Record) และแบบวัดสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงสนใจอาชีพที่มีกิจกรรมทางสังคมซับซ้อน งานสร้างสรรค์ศิลปกรรม งานวิทยาศาสตร์ และการทดลองวรรณกรรมและธุรกิจ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีเกียรติและต้องการความสามารถสูง และไม่สนใจงานกลางแจ้ง งานจักรกล และงานเสมียน ในขณะที่กลุ่มที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำ จะสนใจอาชีพเกษตรกรรม งานจักรกล งานบริการ และงานเสมียน สำหรับชาย งานบริการสังคม และงานสำนักงานนั้น กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำสนใจอาชีพเหล่านี้ไม่แตกต่างกัน

สำหรับการวิจัยในประเทศเกี่ยวกับระดับรายได้ของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพของนักเรียน กลาว พอสั่งเขปดังนี้

อัญชลี นุภาพินบูลย์ (2522 : 59-62) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม สติปัญญา และความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 266 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเดอร์ แบบสำรวจบุคลิกภาพแสดงตัวและเก็บตัว แบบทดสอบสติปัญญา ชุด Standard Progressive Matrices และแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงสนใจในอาชีพงานบริการสังคมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานนอกสำนักงานและงานวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ และนักเรียนที่มีระดับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง สนใจในอาชีพงานนอกสำนักงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานวิทยาศาสตร์ และงานศิลปะ ส่วนนักเรียนที่มีระดับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ สนใจในอาชีพงานด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุดรองลงมาได้แก่ งานนอกสำนักงาน และงานดนตรี

มารศรี กองเกตุ (2524 : 56) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรายได้ของบิดามารดาต่อความสนใจในอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของ ฮอลล์แลนด์ และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ผลการศึกษาที่เกี่ยวกับความสนใจในอาชีพพบว่า รายได้ของบิดามารดามีผล

กระทบต่อความสนใจในอาชีพของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กล่าวคือ นักเรียนที่บิดามารดา มีรายได้ต่ำกว่า 1000 บาท จะให้ความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานสำนักงานและเสมียน และงานวิทยาศาสตร์ และเทคนิคมากที่สุด นักเรียนที่บิดามารดา มีรายได้ 1,001 - 1500 บาท ให้ความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานสำนักงานและเสมียนมากที่สุด นักเรียนที่บิดามารดา มีรายได้ 1,501 - 6001 บาท ขึ้นไปให้ความสนใจในอาชีพเกี่ยวกับงานวิทยาศาสตร์ และเทคนิคมากที่สุด

นิภา วันธเวทิน (2527 : 108-114) ชมาธร พันธุมโพธิ (2527 : 115-122) อนงค์ สุกุล (2527 : 85-89) ได้สำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาคใต้ กรุงเทพมหานคร และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามความสนใจในอาชีพซึ่งผู้วิจัยสร้างร่วมกัน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่บิดามารดา มีระดับรายได้ สูง ปานกลาง และต่ำ ต่างก็สนใจในอาชีพหมวดวิชาชีพ วิชาการ มากที่สุดในทั้ง 3 อันดับความสนใจในอาชีพ

จากทฤษฎี และงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสนใจในอาชีพซึ่งจะมีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพในอนาคตนั้น ได้แก่ ระดับชั้นเรียน เพศ อาชีพของบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ระดับรายได้ของบิดามารดา ส่วนระดับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนนั้นยังมีผลการวิจัยที่ขัดแย้งอยู่บ้าง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงานที่ทำและความรู้ความสามารถที่ต้องใช้ในอาชีพ ตลอดจนเหตุผลของความสนใจในอาชีพ โดยใช้แบบสอบถามซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนการแนะแนวการศึกษา และอาชีพแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาต่อไป